

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE'DE UYGULANAN TARIMSAL
DESTEKLEME POLİTİKALARI**

Devrim SONGÜL

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

**ŞANLIURFA
2010**

Doç. Dr. Turan BİNİCİ danışmanlığında Devrim SONGÜL'ün hazırladığı “Avrupa Birliği ve Türkiye’de Uygulanan Tarımsal Destekleme Politikaları” konulu çalışma 18/01/2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Turan BİNİCİ

Üye : Doç. Dr. Abdullah CAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Tamer IŞGIN

Bu Tezin Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüzün Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

Prof. Dr. Mehmet CİCİ
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafları kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜRLER.....	iii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	iv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	v
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Konunun Önemi.....	1
1.2. Çalışmanın Amacı.....	2
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	3
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	5
3.1. Materyal.....	5
3.2. Yöntem.....	6
3.2.1 Materyal ve verilerin seçiminde uygulanan yöntem.....	6
3.2.2 Verilerin analizinde kullanılan yöntem.....	6
4. ARAŞTIRMA BULGULARI, TARTIŞMA VE SUNU.....	7
4.1. Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası.....	7
4.2. Avrupa Birliği'nde Geçmişte Uygulanan Tarım Destekleme Programları.....	8
4.2.1. SAPARD program.....	8
4.2.2. Tek ödeme sistemi.....	9
4.2.3. Basitleştirilmiş program.....	9
4.2.4. Bölgesel yardımlar.....	10
4.2.5. FEOGA fonu.....	10
4.3. Avrupa Birliği'nde Uygulanan Tarımsal Destekleme Politikaları.....	11
4.3.1. Yatay düzenlemeler.....	11
4.3.1.1. Doğrudan Ödeme Sistemi (Çapraz Uyum ve Ayarlama).....	11
4.3.1.2. Doğrudan Yardım Planı (Küçük Üreticiler Planı).....	12
4.3.1.3. Entegre İdare ve Kontrol Sistemi.....	12
4.3.1.4. Ticaret Mekanizmaları.....	13
4.3.1.5. Kamusal ve Özel Depolama Hizmetleri.....	14
4.3.2. Ekilebilir Arazi Ödeme Sistemi.....	14
4.3.2.1. Hububatlar.....	15
4.3.2.2. Pirinç.....	17
4.3.2.3. Şeker, izoglukoz, ve İnulin Şurubu.....	18
4.3.2.4. Zeytinyağı ve Sofralık Zeytin.....	20
4.3.2.5. Şarap.....	20
4.3.2.6. Tarımsal Alkol.....	21
4.3.2.7. Kuru Yem.....	21
4.3.2.8. Tane Baklagiller.....	22
4.3.2.9. Keten ve Kenevir.....	22
4.3.2.10. Pamuk.....	23
4.3.2.11. Taze Meyve ve Sebzeler.....	23
4.3.2.12. Muz.....	24
4.3.2.13. İşlenmiş Meyve ve Sebze.....	24
4.3.2.14. Patates Nişastası.....	25
4.3.2.15. Ham Tütün.....	25
4.3.2.16. Şerbetçiotu.....	26
4.3.2.17. Çiçek ve Canlı Bitkiler.....	26
4.3.2.18. Tohumlar.....	26
4.3.2.19. Süt Ürünleri.....	27
4.3.2.20. Sığır ve Dana Eti.....	27
4.3.2.21. Koyun ve Keçi Eti.....	28
4.3.2.22. Domuz Eti.....	28
4.3.2.23. Kanatlı Eti ve Yumurta.....	29

4.3.2.24. Albumin.....	29
4.3.2.25. İpekböceği.....	29
4.3.2.26. Arı ve Bal.....	30
4.3.2.27. İşlenmiş Ürünler.....	30
4.4. Yapılan Desteklerden Bazı Örneklemeler.....	30
4.5. AB’de Tartışmalar ve Tarım Desteklemesinde Almanya Örneği.....	31
4.6. Avrupa Birliği’nde Organik Tarım Ürünlerine Verilen Destekler.....	34
4.7. Avrupa Birliği Tahıl Destekleme Politikası.....	34
4.7.1. Tahılda Ürün Bazında Destek İncelemesi.....	35
4.7.2. Organik Tahıl Desteklemesi.....	36
4.7.3. AB Tahıl Pazarlamasında Piyasalar ve Vadeli İşlemler.....	36
4.7.4. Doğrudan Gelir Desteği.....	37
4.7.5. Avrupa Hububat üretimi.....	37
4.8. Türkiye’de Uygulanan Tarımsal Destekleme Politikaları.....	39
4.8.1. Alan Bazlı Tarımsal Destekler.....	39
4.8.1.1. Mazot Desteği/Gübre Desteği.....	39
4.8.1.2. Alternatif Ürün Desteği.....	40
4.8.1.3. Organik Tarım ve İyi Tarım Uygulamaları ile Toprak Analizi Yaptırılması, Bambus Arısı Kullanımına Dair Destekler.....	41
4.8.2. Fark Ödemesi Destekleri.....	42
4.8.2.1. Kütlü Pamuk Desteği.....	42
4.8.2.2. Yağlık Ayçiçeği Desteği.....	43
4.8.2.3. Soya Fasulyesi Desteği.....	43
4.8.2.4. Kanola Desteği.....	43
4.8.2.5. Dane Mısır Desteği.....	43
4.8.2.6. Zeytinyağı Desteği.....	44
4.8.2.7. Aspir Desteği.....	44
4.8.2.8. Çay Desteği.....	44
4.8.2.9. Hububat ve Baklagil Desteği.....	45
4.8.3. Hayvancılık Destekleri.....	45
4.8.4. Tarım Reformu Uygulama Projesi. (Arıp).....	49
4.8.4.1. Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması Programı.....	49
4.8.4.2. Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı.....	52
4.8.4.3. Tarım Sigortası Destekleri.....	53
4.8.5. Telafi Edici Ödemeler Kapsamındaki Tarımsal Destekler.....	54
4.8.5.1. Patates Sigili Desteği.....	54
4.8.5.2. Çay Budama Tazminatı Desteği.....	54
4.8.6. Diğer Tarımsal Amaçlı Destekler.....	55
4.8.6.1. Ar-Ge Destekleri.....	55
4.8.6.2. Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği.....	55
4.8.6.3. Sertifikalı Fide Kullanım Desteği.....	56
4.8.6.4. Yurtiçi Sertifikalı Tohum Kullanımı ve Üretimi Destekleri.....	56
4.8.6.5. Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması Desteği.....	57
4.8.6.6. Faiz İndirimli Tarımsal Krediler.....	57
4.9. Tarımsal Destekleme Bütçesi.....	59
4.9.1. Uygulama Esasları.....	59
4.10. Yatırım Teşvik Belgesi.....	60
4.11. Tarımda İhracat Destekleri.....	60
4.12. Türkiye Tahıl Destekleme Politikaları.....	62
4.12.1. Türkiye Tahıl Destekleme Politikasının Temel Aracı Olan TMO’nun Tarihçesi ve Politikaları.....	63
4.12.2. TMO’nun Görevi.....	64
4.12.3. TMO’nun Organları.....	65
4.12.4. TMO Destekleme Alım Politikaları.....	65
4.12.5. TMO’nun Alımını Yaptığı Başlıca Hububat Çeşitleri.....	65
4.13. Türkiye İçin Tahılın Önemi.....	66
4.14. Hububat Üretimi İli İlgili Türkiye’nin Bazı Temel Göstergeleri.....	67
4.15. Tahıl Borsaları İşlem Hacimleri ve Fiyatları.....	68

4.16. Karşılaştırma Açısından Dünya Tahıl Üretimi.....	69
4.17. AB ve Türkiye Tarım ve Tahıl Destekleme Politikalarının Karşılaştırılması ve Farklılıklar ile Genel Tablo.....	70
4.17.1. AB ve Türkiye Tahıl Destekleme Politikaları Arasındaki Benzerlikler.....	71
4.17.2. AB ve Türkiye Tahıl Destekleme Politikaları Arasındaki Farklılıklar	72
4.17.3. Türk Tarımının AB Tarımına Uyumunda Ortaya Çıkacak Tablo	74
4.17.4. AB'ye Uyumda Türkiye'de Ortaya Çıkacak Tahıl Üretim Durumu	74
4.17.5. Sonuç.....	76
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	78
KAYNAKLAR.....	83
ÖZGEÇMİŞ	86
ÖZET	87
SUMMARY	88

ÖZ

Yüksek Lisans Tezi

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’DE UYGULANAN TARIMSAL DESTEKLEME POLİTİKALARI

Devrim SONGÜL

**Harran Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı**

**Danışman: Doç. Dr. Turan BİNİCİ
Yıl: 2010, Sayfa: 88**

Avrupa Birliği Tarımı, tahıl üretimi ve destekleme politikaları incelenmiş, ülkemiz tarımı, tarım ve tahıl destekleme politikaları analiz edilmiş, Birlik ve Türkiye tahıl destekleme politikaları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma ve verilerin sonucunda, sorunlar ve sorunların çözüm yolları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma esnasında birincil ve ikincil veriler temel alınmış önceki çalışmalardan ve ilgili internet sitelerinden faydalanılmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Avrupa Birliği Tarım Politikası, Avrupa Birliği Tahıl Destekleme Politikası, Türkiye Tarım Politikası, Türkiye Tahıl Destekleme Politikası, Avrupa Birliği ve Türkiye Hayvancılık Politikaları.

ABSTRACT

Msc. Thesis

THE AGRICULTURAL SUBSIDY POLICIES PRACTISED IN EUROPEAN UNION AND IN TURKEY

Devrim SONGÜL

**Graduate School of Natural and Applied Science
Department of Agriculture
The Agriculture of the European Community**

**Supervisor of : Doç. Dr. Turan BİNİCİ
Year: 2010, Page: 88**

EU's and Turkey's agriculture, grain production and subsidy policies were examined and analyzed. Both are compared in terms of grain production policies and remedy policies for existing problems. Using data and some figures problems and solutions were tried to be introduced. In this study, basically secondary data were used as well as previous published studies.

KEY WORDS : European Union Agriculture Policy, European Union Grain Subsidy Policy, Turkey Agriculture Policy, Turkey Grain Subsidy Policy, European Union and Turkey Animal Subsidy Policy.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada katkıları bulunan değerli danışmanım, Doç. Dr. Turan BİNİCİ'ye, Tarım Ekonomisi Bölüm Başkanı Prof. Dr. Bahri KARLI'ya , değerli jüri üyelerim, Doç. Dr. Abdullah CAN'a, Yrd. Doç. Dr. Tamer IŞGIN'a, Doç. Dr. Abdülbaki BİLGİÇ'e, Yrd. Doç. Dr. Şahin ÇADIRCI'ya, sayın, Zülfikar KARAHAN'a, sayın, Mustafa AYKUT'a, sayın, Mustafa URAL'a, sayın, Yakup BUDAK'a, sayın, Bahattin GÜNEŞ'e, sayın Serap GÜLLÜ'ye, sayın, Şeyda ÖZBEK'e, sayın, Tülay ŞEMSETTİNOĞLU'na, sayın, Osman ÖZCAN'a, sayın, Bekir Sıtkı KUTLU'ya, sayın, Abdi ÇİNÇİNOĞLU'na, sayın, Esen Haydar SÜMER'e, sayın, Tolga TAŞLIÇAY'a, sayın, İshak KARADENİZ'e, sayın, Mehmet Zeki RASTGELDİ'ye, babam, İbrahim SONGÜL ve eşim, Ayşe SONGÜL'e, sonsuz teşekkürler.

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 4.1. AB bütçesinde FEOGA'nın payı (EURO)	11
Çizelge 4.2. AB Bütçesine üye ülkelerin katkısı (2006-2013).....	32
Çizelge 4.3. Avrupa buğday üretimi (milyon / ton) (2008).....	37
Çizelge 4.4. Avrupa buğday verimi (kg/ha)	38
Çizelge 4.5. Avrupa arpa verimi (ton/ha).....	38
Çizelge 4.6. Avrupa çeltik verimi (ton/ha).....	38
Çizelge 4.7. Desteklemesi yapılan aşı türleri.....	48
Çizelge 4.8. Kesim başına verilen destekleme türleri	48
Çizelge 4.9. Yurtiçi sertifikalı tohum kullanım ve üretim destekleri	56
Çizelge 4.10. Subvansiyonlu kredilere uygulanan indirim oranları	58
Çizelge 4.11. Tarımsal destekleme araçlarının, tarımsal destekleme bütçesi içindeki payı.(2005).....	59
Çizelge 4.12. Türkiye'de hububat üretimi ve TMO'nun alım miktarları.....	65
Çizelge 4.13. Tahıl ürünlerinin üretim miktarları (1995-2009) (bin ton).....	67
Çizelge 4.14. Borsa fiyatlarının karşılaştırılması.....	68
Çizelge 4.15. Dünya tahıl üretimi (2009) (binton).....	69
Çizelge 4.16. Çeşitli göstergeler açısından AB ve Türkiye (2008).....	70
Çizelge 4.17. Türkiye'nin AB'ye üye olması durumunda AB'nin tarımda kullanılan toplam arazisi içinde edineceği payı (bin/ha).....	74

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABİD	: Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu
AR-GE	: Araştırma – Geliştirme
ARIP	: Tarım Reformu Uygulama Projesi
ATAUM	: Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi
ATO	: Ankara Ticaret Odası
ÇATAK	: Çevre Amaçlı Tarımsal Alanların Korunması
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi
DESD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
DFİF	: Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu
DGD	: Doğrudan Gelir Desteği
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
DTM	: Dış Ticaret Müsteşarlığı
EU	: Avrupa Birliği
FAO	: Dünya Gıda ve Tarım Örgütü
FEOGA	: Tarımsal Yön Verme ve Garanti Fonu
GAP	: Ortak Tarım Politikası
GATT	: Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması
GSMH	: Gayrisafi Milli Hasıla
IACS	: Entegre İdare ve Kontrol Sistemi
IMF	: Uluslararası Para Fonu
İKV	: İktisadi Kalkınma Vakfı
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
KİT	: Kamu İktisadi Teşekkülleri
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
MPM	: Milli Produktivite Merkezi
OTP	: Ortak Tarım Politikası
SAPARD	: Tarım ve Kırsal Kalkınma İçin Özel Programı
TEFE	: Toptan Eşya Fiyat Endeksi
TKKB	: Tarım Kredi Kooperatifleri Birliği
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TMO	: Toprak Mahsulleri Ofisi
TUG	: Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Tarım geçmişte olduğu gibi gelecekte de ülkemiz için önemli bir iktisadi faaliyet olarak kalacaktır. Ülkemiz nüfusunun önemli bir kısmı tarımsal faaliyetlerle uğraşmaktadır. Türkiye tarım sektörü ve bu sektöre bağlı olarak faaliyet gösteren tarıma dayalı sanayilerin, birim iş kolu ve iş yeri sayısı, istihdam durumu ve katma değer olmak üzere üç önemli kritere bakıldığında, toplumumuzun gerek sosyal, gerek ekonomik yapısında önemli bir yere sahip olduğu görülecektir. Zaten ülkemizin coğrafi yapısı ve tarihsel dokusu da tarımı vazgeçilmez kılmaktadır.

Tarımsal üretimimizde tahılın önemi ve çapı oldukça büyüktür. Çok geniş bir alanda tahıl üretimi yapılmakta ve önemli bir tarımsal nüfus tahıl üretimi ile uğraşmaktadır. Ne yazık ki tahıl üretimimiz hala geleneksel usullerle yapılmakta ve düşük verim bunun bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumumuzun besin zinciri içinde tahıl ürünleri ağırlıklı bir yer işgal etmektedir. Bu nedenle tahıl üretiminin daha bilinçli ve modern usullerle yapılması aciliyet arz etmektedir.

Türkiye Avrupa Birliği (AB) üyeliği sürecinde önemli bir yol kat etmiştir. Üyeliğe giden yolda bir tarama süreci yaşanmaktadır. Bu süreç tarım mevzuatından tarımın modernizasyonuna ve tarım destekleme politikalarına kadar birçok hususu kapsamaktadır. Tarama sürecinde AB'ye uyumun en zorlu olacağı konuların başında tarımın bulunacağı düşünülmektedir. Çünkü AB tarımsal faaliyetin her hususuna fazlaca önem vermektedir. Bunun bir sonucu olarak Ortak Tarım Politikası (OTP) temel bir politika olarak hassasiyetle takip edilmektedir.

AB üyesi ülkelerin tarım politikalarının gerek ekonomik gerekse siyasi anlamda ortak bir çerçevede yönetilmesi esasına dayanan OTP, AB'nin ilk ortak politikasıdır. Birlik bütçesinin yarısını oluşturması bakımından AB'nin en önemli politikalarından birisidir. OTP'nin karar alma sürecinde AB, üye devletler üzerinde diğer politikalarında olmadığı kadar yetki sahibidir. Bu çerçevede OTP'nin fiyat ve pazar

mekanizmalarının belirlenmesi tümüyle AB'nin yetkisindedir. OTP, üç temel ilkeye dayanmaktadır. Bunlar, Tek Pazar, Topluluk tercihi ve Ortak mali sorumluluk ilkeleridir.

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışma ile AB ve Türkiye'de uygulanan genel tarımsal destekleme politikaları, özelde ise konunun çok geniş olması nedeniyle tahıl destekleme politikaları istatistiki veriler baz alınarak irdelenecektir.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Avrupa Birliği ve ülkemiz tarımındaki desteklemelerle ilgili yapılan çalışma ve araştırmalar kısaca aşağıda sıralanmıştır.

Candan (2002) “Avrupa Birliğinin Ortak Tarım Politikası” adlı çalışmasında, Avrupa Birliği’nin tarım politikası temel yönleri ile ortaya konmaya çalışılmıştır.

İnan ve ark. (2003) “Gelişmiş Ülkelerde Tarım Piyasalarının Organizasyonu” adlı yayında AB Tarım politikaları detaylı olarak incelenmiştir.

Yavuz ve ark. (2004) “Tarımsal Destekleme Politikalarının FEOGA Çerçevesinde Ortak Tarım Politikasına Uyumu Üzerine Bir Çalışma” adlı kaynakta, AB’ye uyum çerçevesinde Türkiye Tarım Politikalarında FEOGA benzeri bir yapılanma nasıl olabilir? sorusuna cevap aranmıştır.

Karagölge ve ark. (2004) “ Türk Tarımında Girdi Kullanım Düzeyindeki Değişimin Değerlendirilmesi ve AB Ülkeleri ile Karşılaştırılması” adlı çalışmada Türkiye’de ve AB tarımında girdi kullanım seviyeleri incelenmiştir.

Oktay ve Çukur (2004) “AB’ye aday ülkelerin Tarım Sektörünün Birliğe Uyumunda Uygulanan SAPARD Projesi ve Konunun Türkiye Açısından Genel Bir Değerlendirilmesi” adlı çalışmada SAPARD’ın (Tarım ve Kırsal Kalkınma İçin Özel Katılım Programı) Türkiye tarımına uygulanabilme olasılıkları incelenmiştir.

Eraktan ve ark. “ Genişleme Sürecinin AB Tarımı ve OTP’ye Etkileri” adlı çalışmasında AB tarımının politik konumu incelenmiştir.

Sayın ve Ayhan (2004) “Türkiye ve AB’de İzlenen Tarım Politikaları, Başlıca Kısıtlılıkları, Farklılıklar ve Uyum Önerileri” adlı çalışmalarında, AB’de izlenen OTP uygulamaları ile Türkiye’de izlenen politikalar karşılaştırılarak başlıca kısıtlılıklar ve farklılıkların ortaya konulması amaçlanmıştır.

Uzmay ve Işıklı (2004) “AB’nin Tarımsal Destekleme Politikasındaki Son Değişiklikler ve Bu Değişikliklerin Aday Ülkelere ve Türkiye’ye Etkileri” adlı araştırmaları konuya geniş bir perspektiften bakışı içermektedir.

Eraktan ve ark. (2004) “Türkiye’de Tarımın Teşvikinde Doğrudan Gelir Desteği Sistemi ve Sonuçları” adlı kitaplarında Doğrudan Gelir Desteğinin eksi ve artı yönleri incelenmiştir.

Şahin (2004) “Ülkemiz Tarım Sektörünün Yeri, Önemi ve Sektöre ilişkin Teşvik Uygulamaları” adlı araştırma inceleme yayınında tarımımızdaki genel teşvik uygulamaları incelenmiştir.

Anonim (2004) “Türkiye Tarımı Sorunları ve Çözüm Önerileri” adlı kolektif el kitabında tarımımız geniş yönleri ile incelenmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölüm, ‘Materyal ve Yöntem’ olmak üzere iki alt başlık altında ele alınmıştır.

3.1. Materyal

Çalışmanın ana materyali ikincil verilerden oluşmaktadır. AB resmi kurumlarının ve ülkemiz resmi kurumlarının yayınladığı süreli ve süresiz yayınlardan faydalanılmıştır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yayınları, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) yayınları, Hazine Müsteşarlığı verileri, Milli Prodüktivite Merkezi (MPM) yayınları ile AB Bilgi Merkezi verileri, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği verileri, Avrupa Politika Çalışmaları Merkezi, Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM) yayın, doküman ve verilerinden önemli derecede faydalanılmıştır.

Ayrıca Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV), İstanbul Ticaret Odası (İTO), Ankara Ticaret Odası (ATO), Ziraat Mühendisleri Odası (ZMO), Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) yayın ve verilerinden yararlanılmıştır.

VI. Tarım Ekonomisi Kongresi tutanaklarından ve birçok internet sitesi verilerinden istifade edilmiştir.

3.2. Yöntem

3.2.1. Materyal ve Verilerin Seçiminde Uygulanan Yöntem

Bu çalışmanın konusu gereği AB'nin resmi birlik mevzuatı ile tarım veri ve mevzuatları taranmış, Avrupa Birliği Türkiye Temsilciliği'nden bilgi istenmiş ve konuyla ilgili Web sitelerinden faydalanılmıştır. Çalışma yapısı gereği ikincil verilerden faydalanılmıştır.

Başta Tarım ve Köyişleri Bakanlığı olmak üzere ülkemizdeki tarımla ilgili kuruluşların ve ilgili kuruluşların yayın ve dokümanları imkanlar dahilinde temin edilmiştir. Daha sonra ikincil veriler olan bu konuda yapılmış daha önceki çalışmalardan faydalanılmıştır. Genellikle veriler ve ilgili tablolar 2001 sonrası olanlardan seçilmiş, ama bazı özel hallerde daha eski verilere de başvurulmuştur.

3.2.2. Verilerin analizinde kullanılan yöntem

Araştırmanın kapsamındaki yayın ve dokümanlardan bir veri tabanı oluşturulmuş, istatistikler ve çizelgelere özellikle önem verilmiştir. Ham veriler işlenerek ilgili mevzuat ve programlar taranmış, TMO faaliyetleri özel olarak incelenmiştir. Avrupa Birliği uygulamalarının daha da somutlaşması için Almanya örneği ele alınmış ve Almanya Tarım Bakanlığının Web sitesinden bir çeviri yapılarak önemli noktalar çalışmaya aktarılmıştır.

4-ARAŞTIRMA BULGULARI, TARTIŞMA VE SUNU

4.1. Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası

Uygulanan politikalar içinde Ortak Tarım Politikası (OTP), AB'nin ilk ortak politikasıdır ve birlik bütçesinin yarısının tarıma ayrılması söz konusudur. OTP'nin karar alma sürecinde AB, üye devletler üzerinde diğer politikalarda olmadığı kadar yetki sahibidir. OTP, harcamalarının miktar ve içeriğinin belirlenmesinde son söz konseye aittir.

OTP, üç temel ilkeye dayanmaktadır.

- 1- Tek Pazar İlkesi:** Üye ülkelerde tarım ürünlerinin serbest dolaşımını engelleyen tüm kısıtlamaların kaldırılarak bir tek Pazar oluşturulmasını öngörmektedir.
- 2- Topluluk Tercih İlkesi:** Birlik içinde üretilen ürünlere öncelik tanınmasını amaçlayan, bunun için AB tarım ürünlerinin ithalata karşı korunmasını, ihracatın ise sübvansede edilmesini gerektirmektedir.
- 3- Ortak Mali Sorumluluk İlkesi:** OTP'ye ilişkin tüm harcamaların Birlik üyeleri tarafından ortaklaşa üstlenilmesini amaçlamaktadır.

Tarımsal destekleme harcamaları, Roma Antlaşması uyarınca oluşturulmuş olan Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu, (FEOGA) tarafından karşılanmaktadır. Topluluk genel bütçesinin bir parçası olmasından dolayı mali anlamda özerk bir fon değildir. Dolayısıyla topluluğun genel bütçe prosedürü bu fonun finansmanında da geçerlidir. FEOGA oluşturulduğu ilk yıllarda topluluk bütçesinin %90'ını alıyordu. Bu pay yıllar içinde azaldı ve 2003 bütçesinde FEOGA'nın Garanti Bölümü için %44,9 luk bir düzeye indirildi.

FEOGA nın Yönlendirme Bölümü ise AB Yapısal Fonları çerçevesinde değerlendirilmektedir. (Anonim, 2004a)

OTP üreticiye istikrarlı pazar, istikrarlı gelir, dış rekabete karşı korunma ve yapısal sorunlara çözüm getirirken, tüteticie yeterli gıda, makul ürün fiyatı, sağlıklı kaliteli ürün imkanı sunmaktadır. OTP'nin dezavantajları ise ürün fazlalığına ve maliyet artışına sebep olmasdır.

AB, Beşinci Çevre Eylem Planı çerçevesinde 1995 yılında yapılan bir düzenlemeyle çevre konularını OTP'nin kapsamına almıştır.

4.2. Avrupa Birliği'nde Geçmişte Uygulanan Tarım Destekleme Programları

AB, destekleme politikası ayrıntılı ama uygulamada pratikleştirilmiş bir programdır. Ana hatları ile açacak olursak durum aşağıdaki gibidir.

4.2.1. SAPARD programı (Special Accession Programme for Agriculture and Rulan Development – Tarım ve kırsal kalkınma için özel katılım programı)

Bu program katılım öncesi yönlendirme ve hazırlık programıdır. SAPARD bir yandan aday ülkelerin topluluk müktesebatını uygulamalarında yardımcı olmayı hedeflerken, diğer yandan adayların üyelik yolunda tarım sektöründe ve kırsal alanda yaşadıkları sıkıntıları aşmalarını sağlamayı amaçlamıştır. Program 7 yıl uygulanmak üzere geliştirilmiştir.

SAPARD'ın uygulanması sonucunda 53 000 yeni iş sahasının açılması hedeflenmiştir. Programın uygulanması ile kaliteli ve sağlık standartlarına uygun tarımsal ürünlerin üretimi ve işleme sanayinde gelişmeler ve pazarda etkinlik sağlanmıştır. Bu programda çevre ve doğal kaynakların korunması önem kazanmaktadır.

4.2.2. Tek ödeme sistemi

Bu sistem ile yeni ülkelere uygulanan subvansiyonlar %5'ten başlayıp 2013'te eski üyelerle aynı seviyeye çıkacaktır. Bu programla çiftçiye doğrudan ödeme yapılmaktadır.

4.2.3. Basitleştirilmiş program

Bu programda sınırlı bir süre için kullanılan tüm tarım alanlarına üretimden bağımsız doğrudan ödemeler yapılmaktadır. Her ülkeye ödenecek toplam doğrudan yardım miktarı ile tarım arazisi esası üzerinden alan başına ortalama ödeme miktarı bulunur. Yani her ülke için arazi birimi başına bir ödeme miktarı bulunur. Arazide üretim olmasa da, eğer çevre koruma koşullarına uyuyorsa, her tarım arazisi ödemedен yararlanabilir. Bunun için asgari genişlik 0.3 ha olmalıdır. Bu uygulama üç yıl için başlatılmış olup, iki defa birer yıl uzatılmıştır. Bu program sonunda normal ortak piyasa düzeni kurallarına geçilmiştir. Ama eğer üye devlet bu basit formülü değil de topluluk kurallarına göre Doğrudan Gelir Desteği (DGD) verme seçeneğini kabul ederse, o zaman topluluktaki Entegre İdare ve Kontrol Sisteminin (IACS) tümüyle hayata geçirilmiş olması gereklidir. Her üye devlet için doğrudan ödenek, geçmişteki baz dönem üzerinden hesaplanmıştır.

Yarı geçimlik işletmelerin geçiş dönemi içerisinde desteklenmesi için iki yol izlenmektedir. Ya bu işletmeler (bir gelecek yaşanabileceğini ispatlayacak iş planı sunarak) götürü olarak 750 Euro yardım alacaklar, yada bütün tarım arazisi basitleştirilmiş yöntemi seçecektir.

Bu kırsal kalkınma programlarının çoğu SAPARD'ın devamıdır.

4.2.4. Bölgesel yardımlar

Bu yardım türü için 2007 yılına kadar bir geçiş dönemi uygulanmıştır. 2007-2013 yılları arası AB genelinde olduğu gibi bölgesel yardımlar gayrisafi yurtiçi hâsılının %4'ünü aşmayacaktır. Yeni üyeler bu yardımdan eski üyelere göre daha az yararlanacaklardır.

Tam üyelik sonrası yeni üyelerin çiftçileri piyasa baskılarının olması halinde korunacaklardır. Yeni üye devletlerdeki çiftçiler hemen piyasa önlemlerinden yararlandırılacak ve kırsal kalkınma için artan yardımlar alacaklardır.

4.2.5. FEOGA fonu (Avrupa Tarımsal Yön Verme ve Garanti Fonu)

Avrupa Tarımsal Yön Verme ve Garanti Fonu (FEOGA) başlığından da anlaşılacağı gibi Tarımsal Yön verme ve Garanti Fonu olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır.

FEOGA'nın Garanti bölümü, OTP'nin 1958 yılından beri en önemli destekleme aracı olmuştur. Fon AB'nin belirlediği kurallar çerçevesinde, temel tarımsal ürünlerdeki piyasaların düzenlenmesini finanse ederek topluluktaki tarım ürünleri fiyatlarında istikrar sağlamaya çalışmaktadır. FEOGA Garanti bölümü yardımları, yapılması gereken masrafların tamamını karşılamıyorsa, üye ülkelerin ulusal bütçelerinden ek kaynaklar finanse edilmektedir. Geçen zaman içinde özellikle 90'lı yılların başlarında FEOGA Garanti bölümü harcamalarına önemli kısıtlamalar getirilmiştir.

AB tarımsal politikalarını oluşturan OTP, öz itibarıyla topluluk bütçesinde bu amaç için oluşturulan FEOGA tarafından finanse edilmektedir. Başta belirtildiği gibi fonun Garanti bölümü gelir ve fiyat politikalarını desteklerken, Yön verme bölümü kırsal kalkınma politikalarını finanse etmektedir.

Çizelge 4.1. AB bütçesinde FEOGA'nın payı (Euro)

YILLAR	AB BÜTÇESİ (MİLYON €)	GARANTİ BÖLÜMÜ (MİLYON €)	GARANTİ BÖLÜMÜNÜN AB BÜTÇESİNE ORANI (%)
*1965	76.6	28.7	37.5
1970	3 385.2	3 108.1	91.8
1980	15 857.3	1 229.9	71.2
1992	58 147.0	31 243.2	63.7
2000	93 792.0	37 552.0	39.8
2003	102 145.0	42 680.0	41.8
2006	99 207.0	40 364.0	40.7
2007	116 000.0	38 472.0	33.1

Kaynak: Anonim, 2008a

* 1965 – 1997 için rakamlar ECU, 1998-2006 için € cinsinden verilmiştir

Üye ülkelere ödeme kurumları oluşturma zorunluluğu getirilmiştir. Bu kurumlar Tarım Bakanlıkları bünyesinde görev yaparlar ve AB kurallarına göre ödeme kurumu olarak belirlenmiş kuruluşlardır. Ödeme kurumlarının ana görevi üye ülkelerde OTP'nin yürütülmesi için ayrılan finansmanın kullanılmasını sağlamaktır. FEOGA Garanti Bölümünden yapılan harcamalar üye ülkelerdeki ödeme kurumları yoluyla ödenmektedir. Bu kurumlar her şeyin AB kurallarına uygun yapılabildiğini denetler. Üye ülkelerdeki toplam ödeme kurumu sayısı 90'dır. Bazı ülkelerde tek bir ödeme kurumu mevcutken bazılarında bu sayı birden fazla olabilmektedir. (Anonim, 2008b)

4.3. Avrupa Birliği'nde Uygulanan Tarımsal Destekleme Politikaları

4.3.1. Yatay düzenlemeler

4.3.1.1. Doğrudan ödeme sistemi (Çapraz uyum ve ayarlama)

Üye ülkeleri, doğrudan ödemelere ilişkin politikalarında çevre istihdam gibi unsurları göz önüne almaya teşvik eden, değişik türde piyasa organizasyonlarına uygulanabilir yatay kuralları belirlemek amaçlanmıştır.

1999 Yılında kabul edilen ve çapraz uyum olarak da adlandırılan çevreyle daha uyumlu üretim metodları konusunda, belli çevre kriterleri için doğrudan ödemelere konu olma gibi, üye ülkelere seçenek sunan kurallar kabul edilmiştir. Çevrenin

korunması için gerekli gördükleri önlemlere ve bu kurallara uyulmaması halinde uygulanacak cezalara ilişkin kararın verilmesi ise tamamen üye ülkelerin insiyatifine bırakılmıştır.

Ayarlama prensibi ise üye ülkelere, büyük çiftliklere yapılan doğrudan yardımı %20 oranında azaltabilme izni vermektedir.

Çapraz uyum ve ayarlama çerçevesinde yapılan yardımın azalması sonucunda ortaya çıkacak fon, üye devletler tarafından ek kırsal gelişme önlemleri için kullanılabilir.

Çapraz uyum ve ayarlama kuralları, tarla bitkileri, patates nişastası, hububat, zeytinyağı, tane baklagiller, keten ve kenevir, ipekböceği, muz, kuru üzüm, tütün, tohum, şerbetçi otu, pirinç, sığır ve dana eti, süt ve süt ürünleri, kuzu ve keçi eti piyasa düzenlerini kapsamaktadır.

4.3.1.2. Doğrudan yardım planı (küçük üreticiler planı)

Üye ülkelerdeki çiftçiler ve devletler üzerindeki idari yükü azaltmak amaçlanmaktadır. Sistem küçük üreticiler için basitleştirilmiş bir yardım planıdır. Düzenleme, çiftçilere 3 yıl süresince doğrudan ödeme tiplerinden kendilerinin seçecekleri birkaç tür destek sepeti için yılda azami 1 000 Euro genel toplam ödeme ile sınırlı olmak kaydı ile yıllık sabit bir ödeme yapılması amacıyla tek bir başvuruda bulunma seçeneği sunmaktadır. Sabit yıllık ödemeler başvuru döneminden önceki 3 yıllık referanslar esas alınmak suretiyle hesaplanacaktır.

4.3.1.3. Entegre idare ve kontrol sistemi

Sistem ile farklı doğrudan yardımları kapsayan idare ve kontrol mekanizmasının etkinliği ile sağlanan faydanın geliştirilmesi amaçlanmıştır. Entegre sistem her üye ülkede aşağıda verilen unsurları içermektedir.

- * Bilgisayara depolanmış bir veri tabanı
- * Tarımsal parselleri tanımlama sistemi
- * Çiftçilerin yıllık bildirimleri
- * Uyumlaştırılmış bir kontrol sistemi
- * Hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınmasına yönelik çalışma

Tarla bitkileri, pirinç üreticileri ve tane baklagiller için yardımın yanı sıra, bütün sığır eti primleri, koyun ve keçi primleri ile süt ineği primlerine yönelik kontroller bu madde kapsamındadır.

2000 Yılında sisteme başlıca coğrafi bilgi sistemleri ve dijital çekim gibi yeni teknikler dahil edilmiştir. Bu tekniklerin kullanılmasıyla toprak parsellerinin kontrolünü kolaylaştırmak amaçlanmıştır. Aynı yıl içerisinde birden fazla teftişin yapılmayacak olması esası ile çiftçilerin rahat ve verimli çalışmaları amaçlanmıştır.

4.3.1.4. Ticaret mekanizmaları

İç pazarın korunması ve tarımsal ürünlerin ithalat ve ihracatına ilişkin kuralların uyumlaştırılması amaçlanmıştır. Birlik gümrük kodu birlik ile üçüncü ülkeler arasındaki ticarete ilişkin olarak topluluk genelinde geçerli olacak tarife ve diğer önlemlerin uygulanmasını temine yönelik genel usul ve esasları içermektedir. Tarım ürünlerinin ithalat ve ihracat prosedürleri ise genel tüzüklerde tarif edilmiştir, bazı ürünler bireysel olarak özel kurallara tabi olmaktadır. DTÖ üyesi olsun veya olmasın topluluk ile anlaşma akdetmiş bütün ülkeler birliğe ihracatta vergiye tabi tutulmaktadırlar. Birlikten ihracat iadelerinden yararlanmayı beraberinde getirmektedir. İhracatın hacim olarak denetlenebilmesi amacıyla geri ödemeler avans tahsisi ile yapılmakta ve bu durumda ihracatçı fiili ihracatın yapıldığı zaman değil geri ödeme avans sertifikasının düzenlendiği tarihte sübvansiyon miktarı için başvuru yapmaktadır. İstisnalar dışında AB'ye ithalatta ve ihracatta lisans şartı aranmaktadır.

4.3.1.5. Kamusal ve özel depolama hizmetleri

Piyasada istikrarı sağlamak ve desteklemek amaçlanmıştır. Ortak Piyasa düzeni çerçevesinde, müdahale olarak da adlandırılan, kamusal depolama ve özel sektöre ait depolama hizmetleri olmak üzere iki tür depolama düzenlemesi işlemektedir. Kamusal ve özel depoların işleyişi tüm sektörler için aynı olmakla birlikte satın alma fiyatı, deponun açılışı gibi unsurlar farklılık göstermektedir. Pazarda taban fiyatını temsil etmesi beklenen müdahale fiyatı çiftçiler için bir nevi garanti edilmiş asgari fiyattır. Temel yaklaşım pazar fiyatının müdahale fiyatının altına düşmesi halinde, birliğin müdahale fiyatından satışa sunulan bütün ürünlerin alınması suretiyle müdahale gerçekleşmektedir. Müdahaleye dahil ürünler birlik genelinde özel olarak hazırlanmış depolarda muhafaza edilirler. Ürünler bir ihracat imkanı çıkana veya bir tüccar tarafından iç pazarda satılmak üzere satın alınıncaya kadar bekletilir. Ürünler 3 ila 7 ay arasında depoda bekletildiğinden ürün sahibi depolama masraflarını telafi eden bir yardım almaktadır.

4.3.2. Ekilebilir arazi ödeme sistemi

Doğrudan ödemeler yoluyla tarla bitkileri üreticilerine destek sağlanması amaçlanmıştır. Bu sistem 1992 yılında yürürlüğe konulmuş olup, pazarlama yılı 1 Temmuz'dan 30 Haziran'a kadardır.

Ekilen alan ödeme sisteminden; hububatlar (durum buğdayı, diğer buğdaylar, çavdar, arpa, yulaf, mısır, sorgum, esmer buğday, akdarı, kuş yemi ve tatlı mısır), yağlı tohumlar (ayçiçeği, soya tohumu), proteinli bitkiler (bezelye, barbunya, tatlı bakla), keten (keten tohumu, liflik keten), ve liflik kenevir ürünleri yararlanabilmektedirler. Mısır'ın geleneksel ürün olmadığı üye ülkeler yeşil silajı bu tür ödemelere tabi kılabilirler. Kuruyemiş olarak hasat edilmek üzere ekilmiş olan ayçiçek tohumu, alan ödemelerinden yararlanamamaktadır. "Baz alan" olarak da adlandırılan ödemelerin sağlandığı toplam alan 2013 yılına kadar tüm AB için 53 593 110 hektar ile sınırlandırılmıştır.

AB tarla bitkileri üreticileri alan ödemeleri için başvurabilmektedir. Bu ödemeler hektar başına yapılmakta ve bölgesel olarak farklılaşmaktadır. Alan ödemeleri, ton başına belirlenen temel meblağ ile söz konusu bölgedeki ortalama verim çarpılmak suretiyle hesaplanmaktadır. Yapılan destek tutarı ürün tipine göre değişmektedir. Proteinli ürünlere yapılan ödemeler rekabet güçlerinin korunması için istisna olarak daha yüksek düzeyde muhafaza edilmektedir. Alan ödemelerine ek olarak bir de hektar başına belirlenmiş, geleneksel durum buğdayı üretilen alanlarda tüm AB için 3 190 000 hektarla sınırlı olmak üzere ödeme yapılmaktadır.

Alan ödemelerine başvuran üreticilerin sahip oldukları toprağın bir bölümünü üretim dışı bırakma zorunluluğu bulunmaktadır. Ekilmeyen alan içinde, alan ödemesi sisteminden faydalanmak esastır. Temel zorunlu üretim dışı bırakma oranı %10 olarak belirlenmiştir. Üretimden ayrılan alanlar gıda dışı amaçlarla kullanılırsa üretime yönelik çok yıllık ürün yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu durumda ortaya çıkan ürün maliyetinin %50'sine kadar ulusal yardım ödemesi yapmasına izin verilmiştir. Üretimden ayrılan alanlar, asgari 0.3 hektarlık bir alana tekabül etmeli ve en az 20 metre genişliğe sahip olmalıdır. Desteğe uygun alanlar tarla bitkileri üretilen alanlar veya geçmişte resmen desteklenmiş üretimden ayrılmış alanlarla sınırlıdır.

4.3.2.1. Hububatlar

Birlik hububat üreticilerinin gelirlerini korumak amaçlanmıştır. İlk kez 1962 yılında oluşturulan Hububat Ortak Piyasa düzeni, son halini 1992 yılında almıştır. Tatlı mısır, ekmeklik buğday, mahlut, kaplıca buğdayı, çavdar, arpa, yulaf, mısır, sorgum, esmer buğday, darı, kuş yemi, durum buğdayı ve nişasta, un, tane ve pelletler gibi türev ürünleri kapsamaktadır. Pazarlama yılı 1 Temmuz'dan 30 Haziran'a kadardır. Üreticiler, doğrudan destek için, alan ödemeleri başvurusunda bulunabilmektedir. Fiyatlar, ürünlerin müdahaleye satılması yoluyla desteklenmektedir. Müdahale ekmeklik buğday, durum buğdayı, çavdar, arpa, mısır ve sorgum için uygulanmaktadır. Müdahale alımları sadece belli bir tahıl ürününün önemli miktarda üretildiği bölgelerde uygulanmaktadır. Yalnızca ekmeklik buğday ve arpa AB genelinde müdahale kuruluşlarına satılabilmektedir. Müdahale 1

Kasım'dan 31 Mayıs'a kadar açıktır. Müdahale fiyatları her hububatın standart kalitesi için ayrı ayrı tespit edilmektedir. Fiilen ödenen fiyat ise gerekli hallerde nem oranı, özgül ağırlık, kırık tane, tane saflığı, filizlenmiş tane, çeşit saflığı, benekli tane, protein ve tanin oranları açısından standart değerlerden fazlalık ve eksiklikler dikkate alındıktan sonra belirlenmektedir. Müdahale fiyatı Kasım, Mayıs arası dönemde depolama ve diğer taşıma giderlerini telafi etmek ve sezon boyunca pazara ürün sürümünü temin etmek amacıyla aylık olarak arttırılmaktadır. Müdahale tarafından satın alınan tahıl ürünleri ihale yöntemi ile satışa sunulmaktadır. Hububat iç pazarda kullanım ihracat ve gıda yardımı amaçlı satılabileceği gibi, özel amaçlı kullanım veya belli ihrac pazarlarına sevk ile sınırlandırılabilir. En iyi teklifi veren kişilerle sözleşme yapılmaktadır. Müdahale stoklarından iç pazara ürün satılması ancak tüccar fiyatlarının cari piyasa fiyatlarının altında olmaması veya müdahale alım fiyatına eşit veya üzerinde olması koşuluna bağlanmıştır.

Hububat türlerinin ithalat ve ihracatı için ithalat ve ihracat lisansları düzenlenmektedir. Ekmeklik buğday, çavdar, arpa, mısır ve sorgumun ithalat vergileri genellikle Hububat İdare Komitesi tarafından 15 günde bir düzenlenmektedir. İthalat vergileri azami gümrüklü ithal maliyeti ile Rotterdam Limanı temsili Hollanda Florini hububat ithalat fiyatları arasındaki fark alınmak suretiyle hesaplanmaktadır. Düşük kaliteli buğday hariç, ithal edilen buğday ve mısır belli kalite standartlarını sağlamalıdır. Hububat ortak piyasa düzeni içinde, un, parça ve irmikleri, işlenmiş hububat ürünleri hububat kökenli karma yemler, alkollü içkiler gibi hububat türevi ürünler, ihracat sübvansiyonlarından faydalanabilmektedir. Geri ödemeler ayda bir kez yapılmaktadır. Dünya hububat fiyatlarının AB fiyatları düzeyine yaklaşması halinde ihracatı engelleyici önlemler alınabilmektedir. Bu önlemler; ihracat vergilerinin tatbik edilmesi, ihracat lisans sürelerine sınırlama koyulması, ihracat lisansları için bekleyen başvuruların kısmen veya tamamen reddedilmesi veya askıya alınması şeklinde olabilmektedir.

4.3.2.2. Pirinç

Uzun vadede pirinç ürünlerinin gelirlerini korumak ve AB içinde pirinç üretiminin devamlılığını sağlamak amaçlanmıştır. Pirinç rejimi ilk kez 1967 yılında oluşturulmuştur. Bu gün ise 1995 yılında ortaya konulan sistem geçerlidir. Pirinç için ortak piyasa düzeni çeltik, kabuklu, yarı öğütülmüş, tam öğütülmüş, baldo, orta büyüklükteki, uzun ve kırık pirinci içermektedir. Pazarlama yılı 1 Eylül'den 31 Ağustos'a kadardır. Pirinç üreticileri üretici durumundaki üye ülkelerde görülen ortalama verimliliğin ton başına zorunlu ödeme miktarı ile çarpımından elde edilen alan yardımına başvurabilmektedir. Yardım, üretimi piyasadaki arz çeşitliliğine yöneltmek için farklı düzeylerde ve farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Yardım alabilmek için alının 31 Mayıs'a kadar ekilmesi gerekmektedir. Üretimi sınırlandırmak için garanti edilen alan 413 123 hektardır. Garanti edilen alan geçilirse yapılan yardım düzenleyici mekanizma yoluyla azaltılmaktadır.

Müdahale fiyatının belirleneceği standart müdahale miktarı ise birliğe ihracat yapan üçüncü ülkelerin üretim standartları doğrultusunda tanımlanmaktadır. Farklı kalite ve çeşitteki pirinçler için uygulanan farklı fiyatları yansıtmak üzere müdahale fiyatına ceza ve ödül sistemi uygulanmaktadır. Müdahaleye uygun olabilmesi için pirincin minimum kalite standardını karşılaması gerekmektedir. Müdahale 1 Nisan'dan 31 Temmuz'a kadar açıktır. AB'nin yalnızca piyasa fiyatının, birbirini takip eden iki hafta boyunca müdahale fiyatlarının altında kalması durumunda tüm çeltik pirinci alma zorunluluğu bulunmaktadır. Müdahale depolarında saklanan pirinç genellikle iç piyasalara satılmak veya ihraç edilmek üzere ihale usulü ile satılmaktadır.

Tüm pirinç ihracatı ve ithalatı lisans işlemine tabidir. İhracat iadeleri, genellikle iadeleri hafta bazında belirleyen ve tahsis eden Hububat İdare Komitesi tarafından açık pazar ihale prosedürü uyarınca tahakkuk ettirilmektedir. İthalat vergileri ise iki haftada bir belirlenmektedir. Bu çerçevede pirincin fiyat ve kalitesine bakılmaksızın AB tarafından verginin hesaplanacağı bir tavan fiyat belirlenmektedir. Bu tavan fiyat ithal çeltik ve yarı öğütülmüş pirinç için geçerlidir. Tavan fiyat sistemi

dışında gerçekleştirilen ithalat dışında, tercihli sistemle yapılan pirinç ithalatı da bulunmakta ve bu sisteme göre belirli bir tarife kotası altında ithal edilen pirince daha düşük vergiler uygulanmaktadır.

4.3.2.3. Şeker, izoglukoz ve inulin şurubu

Topluluk şeker piyasasını düzenlemek, şeker kamışı üreticilerine adil bir gelir düzeyi temin etmek amaçlanmıştır. Topluluk şeker politikası 1967 yılında oluşturulmuştur. Sıvı şekerin doğrudan ikameleri olan şeker pancarı ve şeker kamışından elde edilen izoglukoz ve inulin şurubu, sırasıyla 1977 ve 1992 yılında sisteme dahil edilmiştir. Mevcut kurallar 2001/2002 pazarlama yılı 1 Temmuz'dan 30 Haziran'a kadardır. Şeker rejimi, kamış ve pancar şekerini, saf fruktoz, şeker pancarı, şeker kamışı, şeker rafinasyonu artığı melas, akçaağaç şeker ve şurubu, yapay bal, karamel, şeker şurubu, pancar pulpu ve benzeri ile izoglukoz şurubu ve inulin şurubunu içermektedir. Konsey yıllık olarak rafine şeker için hedef fiyat ve rafine şeker, ham şeker, temel pancar ve kamış müdahale fiyatlarını belirlemektedir. Piyasa fiyatının genellikle hedef fiyatın üzerinde olması nedeniyle, hedef fiyatın Birlik içi fiyatların oluşumu açısından pratikte bir anlamı bulunmamaktadır. Standart kalite rafine şeker için müdahale fiyatı üretim fazlası veren bölgeler için tespit edilmektedir. Açık veren bölgelerin her biri için türetilmiş fiyatlar belirlenmektedir. Fazla veren bölgelerden açık veren bölgelere taşıma masraflarının telafi edilmesi amacıyla, bölgesel bir prim de ödenmektedir. Ham şeker için yine türetilmiş bir müdahale fiyatı belirlenmektedir.

Pancar fiyatlarının hesaplanmasında müdahale fiyatı, işletmenin melas satışından elde edeceği gelir, işleme ve şeker pancarının fabrikalara taşıma masrafları dikkate alınmaktadır. Fiyat hesaplanmasında, bir ton şeker pancarı için %16 şeker içerikli 130 kilogram şekere tekabül eden tahmini Birlik randımanına dayanılmaktadır. Ayrıca temel pancar fiyatına bölgesel primler de eklenmektedir. Pancar ve kamış işleyicileri, çiftçilere en azından asgari fiyatı ödemek zorundadırlar. A tipi pancar için asgari fiyat, temel pancar fiyatının %98'i B tipi için %68'ine eşittir. Pancarın standart altı olması halinde bu fiyattan indirimler yapılmakta, yüksek kalite

pancar için ise asgari prim ödenmektedir. Üye ülkeler, şeker kotalarını firmalar arasında transfer edebilmektedirler. Üye ülke kotaların şeker imalatçıları arasında dağıtımının şeker pancarı ve şeker pancarı üreticilerinin menfaatlerini zedelememesini teminat altına alacaklardır. AB gerek ihracat sübvansiyonları gerek üretim yardımlarının oluşturduğu maliyeti karşılamak üzere üretim vergisi uygulamaktadır. Üretim vergisi üç değişik formda uygulanmaktadır.

A ve B kotası şekerin müdahale fiyatının %2'si oranında temel vergi alınmaktadır.

B kotası şeker için müdahale fiyatının azami %37,5'i ile sınırlı ve toplam ihracat sübvansiyonu maliyetine bağlı olarak değişen değişken nitelikli vergi oranı uygulanmaktadır.

Üretim yardımları ve ihracat sübvansiyonlarından kaynaklanan toplam masrafların temel ve değişken vergilerle karşılanamaması halinde, temel ve değişken nitelikli verginin yüzdesi olarak ifade edilen ek vergi oranı uygulanmaktadır.

Bu üretim vergileri, inulin şurubu ve endüstriyel amaçlı izoglukoz için de geçerlidir. Üretim vergilerini, %58'ini temel pancar fiyatında indirimler yoluyla çiftçilere rücu eden şeker endüstrisi tarafından ödenmektedir. Kimya ve eczacılık sanayine Birlik dışı üreticilerle karşılaştırıldığında ortaya çıkan fiyat dezavantajının giderilmesi için üretim geri ödemeleri yapılmaktadır. Bu yardım hammadde olarak kullanılan şeker, izoglukoz, glukoz ve melas miktarına bağlı olarak ödenmektedir. Üretim geri ödemeleri, beyaz şekerin ton başına tahsis edilen belli bir referans dönem için uygulanan ihracat sübvansiyon tutarının ortalamasından 84.5 Euro çıkarılmak suretiyle bulunan miktara eşit olacak düzeyde 3 aylık dönemlerde ödenmektedir.

Şeker rejimi şeker müdahale alımına izin vermektedir. Müdahale 1986 yılından beri uygulanmamaktadır. Şeker sisteminin tamamı ithalat ve ihracat lisansına tabidir.

4.3.2.4. Zeytinyağı ve sofralık zeytin

Zeytinlerin yoğun olarak üretildiği göreceli düşük gelirli bölgelerdeki üreticilere yeterli gelir sağlamak amaçlanmıştır. Zeytin rejimi 1966 yılında tesis edilmiştir. Zeytinlerin pazarlamasında süre kısıtlanmamıştır. Zeytinyağı ve prina yağının dokuz kategorisi için pazarlama standartları belirlenmiştir. Sadece bu kategorilerin yağları ve buna uygun adlandırılmış yağlar pazarlanabilmektedir. Perakende pazarlama bunların dördü ile sınırlıdır. Zeytinyağı kategorilerinin muhafaza edilebilmesi ve kalitenin korunabilmesi için katı bir yaklaşım uygulanmaktadır. Birlik üretimini istenen seviyede tutmak ve üreticilere adil bir gelir düzeyi yaratmak için bir hedef fiyat tespit edilmektedir. Üretim yardımı yetiştiricilere yönelik sabit bir destek aracıdır. 2001 Yılından itibaren üretim yardımı sadece 1 Mayıs 1998 tarihinden itibaren dikilmiş zeytinliklerden elde edilen ürüne ödenmektedir. Üretim yardımından faydalanmak için zeytin yetiştiricilerinin resmen kayıtlı yetiştirici olmaları zorunludur. Üretim yardımı uygulaması çerçevesinde azami garanti miktarı sistemi uygulanmaktadır. Bu eşik aşılsa üretim yardımında oransal indirimler kullanılmaktadır. AB pazarındaki zeytinyağı fazlası pazardan özel depolama yoluyla çekilmektedir. Zeytinyağı ithalatından gümrük vergileri tahsil edilirken, ihracatına ihracat sübvansiyonu ödenmektedir.

4.3.2.5. Şarap

Arz ve talep arasında daha iyi bir denge yakalamak ve uzun vadede bu sektörün rekabet edebilirliğini iyileştirmek. Şarap için ortak piyasa düzeni 1962 yılından itibaren kademeli olarak oluşturulmaya çalışılmış ve şarap rejimi 1999 yılında yenilenmiştir. Şarap için pazarlama yılı 1 Ağustos 31 Temmuz arasındadır. Şarap için ortak piyasa düzeni sofralık üzüm dışında diğer taze üzümleri, üzüm suyu ve şırasını taze üzüm şarabını içermektedir. Belli bir alanda şarap için üretim yapılmasından sürekli olarak vazgeçilmesi karşılığında, miktarı üye ülkeler tarafından belirlenen bir vazgeçme bedeli ödenmektedir. Bu durumda üretici ödeme yapılan alan için yeniden ekim haklarından vazgeçmektedir. Üretim piyasa talebine uydurulması amacıyla üzüm bağlarının yeniden yapılandırılması ve başka üretim

alanlarına dönüştürülmesine yönelik bir sistem oluşturulmuştur. Bu sistem çerçevesinde ancak bir plan yapılmış ve üye devletten onay alınmışsa destek sağlanabilmektedir. Destek, üreticinin gelir kaybını karşılayacak şekilde tazminat verilmesi ya da yeniden yapılanmaya ve başka ürün çeşidine dönüştürmeye yönelik giderlere katkıda bulunulması şeklinde olmaktadır.

Özel depolama yardımı ise sofran şarabı, üzüm şırası, konsantre üzüm, şırası ve damıtılmış konsantre üzüm şırası için mümkündür. Damıtma işlemine de piyasa desteği sağlanmaktadır. Damıtma dışında üzümlerin fazla sıkılması, şarap tortularının preslenmesi ve üzüm posalarının refermantasyonu yasaktır. Üye ülkelerin ar ile talep arasındaki uyumu sağlama, üretim masraflarını azaltma ve çevre dostu eylemlerin teşviki gibi konularda ilgilenen üretici kuruluşları tanımları mümkündür. Belli bölgelerde üretilen kaliteli şarapların üretim konusunda ortak kurallar belirlenmiştir. Belli gerekleri yerine getirmeyen kalite şarapların bir alt kategoriye indirilmesi planlanmaktadır. Diğer ürünler gibi şarapta da tüm ithalat ve ihracat işlemleri için lisans gerekmektedir. Birlikten gerçekleştirilen ihracata, ihracat geri ödemeleri yapılmaktadır.

4.3.2.6. Tarımsal alkol

Piyasa bilgisini arttırmak, ticaret akışını izlemek, tartışma ve karar için bir forum oluşturmak amaçlanmıştır. Şubat 2001'de Avrupa Komisyonu AB tarımsal etil alkol sektörü için ortak piyasa düzeninin kurulması önerisinde bulunmuştur. Bu sektörde öngörülen rejim; tanımlar, piyasa şeffaflığını arttırmaya yönelik geliştirilmiş istatistiksel bilgi, sektör için uygun komitenin kurulması, devlet yardımı hususundaki kurallar ve korunma hükmü gibi yönlerle kısıtlı olacaktır.

4.3.2.7. Kuru yem

Hayvanların beslenmesi için Birlikte üretilen proteinleri arttırmak amaçlanmıştır. Kuru yem hakkındaki rejim 1978 yılından beri yürütülmektedir. Rejim 1995 yılında reforme edilmiştir. Kuru yem pazarlama yılı 1 Nisan 31 Mart

arasıdır. Bu rejimin konu başlıkları ; yonca unu ve peleti, yonca, korunga, üçgül, acı bakla, burçak, yem bitkileri, gazal, yem bezelyesi ve gazal boynuzu, yonca ve çayır suyundan elde edilen protein konsantreleri ve yukarıda sıralanan ürünlerin konsantreleri. Bu sisteme göre kuru yem üreticileri ton başına belli bir yardım almaya hak kazanmışlardır. Bu yardım suni olarak kurutulmuş yemin üretimindeki ekstra masraf nedeniyle, güneşte kurumuş yemden daha yüksek bir oranda belirlenmiştir. Üretim belirli limitler çerçevesinde garanti altına alınmıştır. En yüksek garanti miktarı kurutulmuş yem için 4 412 400 ton, güneşte kuruyan yem için ise 443 500 tondur.

4.3.2.8. Tane baklagiller

Geleneksel tane baklagil üretenlerin desteklenmesi amaçlanmıştır. Tane baklagillere yönelik ilk destekleme sistemi 1989'da tesis edilmiştir. Mevcut sistem ise son halini 1996 yılında almış olmakla birlikte 1989 yılındaki özünü muhafaza etmektedir. Tane baklagiller için pazarlama dönemi 1 Temmuz ile 31 Haziran arasındadır. Tane baklagillerden mercimek, nohut ve kuru tane şeklinde hasat edilen bazı fiğ çeşitleri üretim yardımından faydalanmaktadır. Yardım tamamen ekilmiş, hasat edilmiş ve normal koşullar altında tutulmuş tarlalar için yapılmaktadır. Üretici tarafından yapılan yardım başvuruları Entegre Kontrol ve İdare Sistemi çerçevesinde değerlendirilmektedir. Yardım başvurusunda azami garanti edilen alanlar mercimek ve nohut için 160 000 ton ve fiğ için 240 000 hektardır.

4.3.2.9. Keten ve kenevir

Bu ürünlerin üretimini üreticiler için daha karlı hale getirmek amaçlanmıştır. Keten ve kenevir için destekleme rejimi ilk kez 1970 yılında ortaya koyulmuştur. Keten ve kenevir için pazarlama yılı 1 Temmuz- 30 Haziran arasındadır. 2001/2002 Pazarlama yılından itibaren keten ve kenevir ekilebilir ürünler rejimine dahil edilecektir. Üreticiye verilen ekim alanı ödemelerine ek olarak keten ve kenevirin işlenmesi için birincil işleyici olarak da başvurulması mümkündür. Birlik tarafından alımı garanti edilmiş keten lifi miktarı 75 250 ton, kısa keten lifi ve kenevir lifi için

ise 13 900 tondur. Yardım yetiştiricinin yer aldığı üye ülke tarafından yapılmaktadır. Üçüncü ülkelerden yapılan kenevir ithalatı, ithalat lisansına tabidir.

4.3.2.10. Pamuk

Pamuk ürünün iç üretiminin artırılması amaçlanmıştır. Pamuk üreticilerine yardım programı Yunanistan'ın Birliğe katılmasından sonra 1981 yılında tesis edilmiştir. Daha sonra İspanyol üreticilerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Pazarlama yılı 1 Eylül'den 31 Ağustos'a kadardır. Pamuk rejimi çırçırcılar tarafından pamuk üreticisine çırçırılmamış pamuk için ton başına ödenmesi gereken asgari fiyat sistemine dayanmaktadır. Pamuk kalitesi standart kaliteyi karşılamıyorsa mutabık kalınan fiyat düzeyinden anlaşılmaktadır. Çırçır işletmeleri ise yönlendirme fiyatı ile Pazar fiyatı arasındaki farka tekabül eden ton başına Birlik yardımı almaktadır. Sistem Yunanistan için 782 000 ton İspanya için 249 000 ton olarak belirlenmiş ulusal azami garanti kotalarına tabidir.

4.3.2.11. Taze meyve ve sebzeler

Pazarı istikrarlı hale getirmek, taze meyve ve sebze yetiştiricilerine adil bir gelir düzeyi sağlamak amaçlanmıştır. İlk kez 1962 yılında tesis edilen taze meyve ve sebze ortak piyasa düzeninin son hali 1996 yılında verilmiştir. Piyasa düzeni meyve ve sebzelerin çoğunu kapsar ancak patates, üzüm, tatlı mısır, fasulye ve yemlik bezelye ile zeytin kapsam dışındadır. Pazarlama yılı ürünler itibariyle değişmektedir. Ürünler belli standartlar çerçevesinde sınıflandırılmaktadır. Bu bağlamda elma, armut, kayısı, enginar, kuşkonmaz, patlıcan, fasulye, Brüksel lahanası, lahana, havuç, karnabahar, kereviz, turunçgiller, meyveler, dolmalık kabak, hıyar, sarımsak, kivi, pırasa, marul, kıvırcık, hindiba, kavun, soğan, şeftali, ve nektarin, bezelye, erik, ıspanak, çilek, tatlı biber, taze üzüm, domates, ve karpuz için pazarlama standartları düzenlenmiştir. Badem, fındık ve ceviz standartları henüz belirlenmemiştir. Standartlar iç Pazar ve üçüncü ülkelerde tüketicilere ulaşacak ürünler için uygulanmaktadır. Bunlar ürün tanımı, kalite gerekleri, ölçü, tolerans, paketleme, sunum ve işaretlemeyi içermektedir. Meyve ve sebze pazarlamasında aktif rol

oynayacakları düşüncesiyle üretici organizasyonları desteklenmektedir. Organizasyonlar çiftçilere çevre dostu üretim teknikleri sağlamakla yükümlüdür. Üretici organizasyonlarının piyasa düzenince kapsanan herhangi bir ürünü istedikleri miktarda ve uygun buldukları süre boyunca pazardan çekme imkanı bulunmaktadır. Geri çekme telafisinden faydalanabilen ürünler; karnabahar, domates, patlıcan, kayısı, şeftali, nektarin, limon, armut, sofralık üzüm, elma, saksuma, mandalin, klemantin, portakal, kavun, ve karpuz'dan oluşmaktadır. Geri çekilen ürünler yardım kuruluşlarına dağıtılmakta ya da işlenerek alkole dönüştürülmektedir. Taze meyve ve sebze düzenine tabi ürünlerin ithalat ve ihracatı lisansa tabidir. Sarımsak ithalatı özel lisansa tabidir.

4.3.2.12. Muz

Birliğe üye ülkelerde üretim yapan muz üreticilerinin gelirlerini arttırmak amaçlanmıştır. İlk kez 1993 yılında tesis edilen muz ortak piyasa düzeni muz ürünlerini kapsamaktadır. Muz için pazarlama yılı 1 Ocak 31 Aralık'tır. Tüketicilere arz edilen taze muz için kalite standartları ortaya koyulmuştur. Muz üretimi lisansa tabidir.

4.3.2.13. İşlenmiş meyve ve sebze

Pazarın istikrarını sağlamak amaçlanmıştır. Pazarlama yılı ürüne göre değişmektedir. Yardımlar üretici organizasyonları aracılığıyla ödenmektedir. Toplam yardım miktarını sınırlandırmak için çeşitli eşikler tespit edilmiştir. Domates için 8 251 455 ton, şeftali için 539 000 ton, armut için 104 617 ton, portakal için 1.500.236 ton, limon için 510 600 ton ve küçük turuncgiller için ise 384 000 ton limit belirlenmiştir. (Anonim, 2009a)

Eşik aşılırsa bir sonraki dönemde yardım miktarı azaltılmaktadır. Hammadde üreticilerine en azından asgari fiyat ödeyen işleyicilere kuru incir, kuru erik ve konserve ananas işleme yardımı yapılmaktadır. Üzüm yetiştiriciliğine hektar başına yardım ödemesi yapılmaktadır. İthalat ve ihracat lisansa tabidir.

4.3.2.14. Patates nişastası

Nişasta fiyatlarının üçüncü ülkelerdeki nişasta üretimi karşısındaki rekabetçi özelliğini korumak amaçlanmıştır. Bu rejim 1962 yılından beri uygulanmaktadır. Rejim 1999 yılında güncellenmiştir. Ödeme sistemi nişasta imalatı amaçlı patates üreticilerine yöneliktir. Üretici ödemeleri sadece patates üreticisi ile nişasta imalatçısı arasındaki kontratta belirtilen miktar çerçevesinde yapılmaktadır. Üretilen nişastaya ton başına ödenen prim, imalatçılara, üreticilere minimum fiyatı ödemeleri halinde verilmektedir. Piyasa şartlarına uygun kalitede olmayan patateslerden üretilen nişasta için ise ödeme yapılmamaktadır. Üreticilere yapılan ödeme, prim ve minimum fiyat patatesin nişasta içeriğine göre ayarlanmaktadır. Bunun için %13 gibi bir minimum nişasta içeriği uygulanmaktadır. AB patates nişastası kotası 1 762 148 ton olarak belirlenmiştir. Üreticiler kotalarının %5'ini bir sonraki pazarlama yılında kullanma imkanına sahiptirler.

4.3.2.15. Ham tütün

AB'de tütün üretilen alanlardaki kırsal nüfusun korunması ve çölleşmenin önlenmesi amaçlanmıştır. Düzen 1970 yılında kurulmuş olup, 1998 yılında güncellenmiştir. Birlik tütün üreticileri ithal ve yerli üretim tütün arasındaki farkı telafi etmeyi amaçlayan prim ödemeleri sisteminden yararlanmaktadır. Primler belirlenmiş üretim alanlarında ve kota çerçevesinde yetiştirilen ilk işleyiciye üretim sözleşmesi bazında teslim edilen ve asgari bazı kalite kriterlerine karşılıyan tütünlere ödenmektedir. Primler doğrudan bireysel üreticilere ödenebileceği gibi dolaylı olarak da tanınan üretici grupları kanalıyla da ödenebilir. Özel yardım çevreye faydalı önlemler, ürün kalitesinin yetiştirilmesi, idarenin güçlendirilmesi, birlik kurallarına uyumun artırılması amacıyla üretici gruplarına ödenmektedir. Ayrıca Belçika, Fransa ve Almanya gibi ülkeler ilave bir yardım yapmaktadırlar. 350 000 Ton üretim kotası belirlenmiş olup, üretim kotaları üreticiler ve üretilen çeşitler arasında transfer edilebilmektedir.

4.3.2.16. Şerbetçiotu

Ürün kalitesini iyileştirmek ve şerbetçiotu yetiştiricilerinin yaşam standartlarını korumak amaçlanmıştır. 19971 Yılında tesis edilmiştir. Pazarlama yılı 1 Temmuz 30 Haziran arasındadır. Ortak piyasa düzeni şerbetçiotu kozalağı, şerbetçiotutozu ve toprakları şerbetçiotundan elde edilen ürünleri kapsamaktadır. Hektar başına yapılan yardımlar iki şekildedir. Üreticilere yardım ve üründe farklılaştırmaya yönelik dönüşüm yardımı yapılmaktadır. Şerbetçiotu ancak sertifikasının olduğu hallerde piyasaya sunulabilmektedir.

4.3.2.17. Çiçek ve canlı bitkiler

Çiçek ve canlı bitkiler için istikrarlı piyasa koşulları sağlamak ve pazarlamalarını teşvik etmek amaçlanmıştır. Rejim 1968 yılında oluşturulmuştur. Ortak piyasa, ortak kalite standartlarını ve gerekli olan koruma önlemleri dışında ithalata karşı herhangi bir koruma amacı olmayan gümrük vergilerini kapsamaktadır. Bu standartlar kalite, ebat ve paketleme ile ilgilidir. Bu ürünlerden birinin Birliğe ithali gümrük vergisine ve ithalat lisansına tabidir.

4.3.2.18. Tohumlar

Tohum üreticilerine adil bir gelir düzeyi sağlamak amaçlanmıştır. Ortak piyasa düzeni 1971 yılında kurulmuştur. Pazarlama yılı 1 Temmuz 30 Haziran arasındadır. Yem bitkileri, pirinç ve keten dahil 40 çeşit tarımsal bitkiye ait temel sertifikalı tohum üretimi için yardım sağlanmaktadır. İki yılda bir belirlenen yardım, her çeşit veya çeşit grubu için ayrı ayrı uygulanmaktadır. Pirinç üretimi aynı zamanda pirinç rejimi dahilinde telafi edici ödemelere de dahil olduğundan, bu sistem dahilinde yardım alan pirinç miktarı azami garanti miktarı olarak yıllık 86 624 600 ton ile sınırlandırılmıştır. Kayıtlı kontratlar dahilinde üçüncü ülkelerde büyütülmek üzere yetiştirilenler dışındaki tohum ithalatı, ithalat lisansına tabidir.

4.3.2.19. Süt ürünleri

Piyasa fiyatlarını dengelemek ve süt üreticilerinin gelirini muhafaza etmek amaçlanmıştır. Ortak piyasa düzeni 1968 yılında oluşturulmuş olup, 1999 yılında yapılan değişikliklerle uygulamadaki son halini almıştır. Piyasa düzenince kapsanan başlıca ürünler süt ve krema, süt tozu, ayran, yoğurt, peynir altı suyu, tereyağı, sürülerek yenilen süt ürünleri, peynirler ve laktoz'dur. Pazarlama dönemi 1 Haziran 30 Temmuz arasındadır. Süt işletmelerine teslim edilen %3.7 süt yağı içerikli süt için bir hedef tespit edilmektedir. Sıvı süt için pazarlama standartı tüketiciye ulaşan sütün özellikle terkip (yağ içeriği) açısından minimum kalitesini garanti edecek şekilde tespit edilmiştir. Süt ve süt ürünlerinin tüketimi AB tarım ürünleri promosyonu düzenlemesi ile teşvik edilmektedir. AB genelinde süt üretiminin belli bir düzeyin üzerine çıkmasının engellenmesi için süt kotaları belirlenmiştir. Kota süt miktarı üzerinden değil ancak süt yağı içeriğine bağlı olarak tespit edildiği anlamına gelmektedir. Süt kotaları, süt çiftlikleri arasında devredilebilmektedir. Devir geçici olabileceği gibi daimi de yapılabilmektedir. Müdahale alımları, belirlenmiş kalite ve ambalajlama kriterlerini sağlayan tereyağı ve yağsız süttozu için uygulanmaktadır. Alım fiyatının Komisyon tarafından belirlenen müdahale fiyatının %90'ının altında olmaması gerekmektedir. Tereyağı, krema, yağsız süttozu ve bazı peynirler için özel depolama yardımları verilmektedir. Ayrıca sektörde fiyatların istikrara kavuşturulması ve Pazar dengesinin sağlanmasına hizmet edecek değişik pazarlama yardımları da uygulanmaktadır.

4.3.2.20. Sığır ve dana eti

Sığır eti pazarında istikrar sağlamak ve sığır ve dana eti üreticilerine adil bir gelir düzeyi temin etmek amaçlanmıştır. Ortak piyasa düzeni ilk kez 1964 yılında tesis edilmiş olup, son şeklini 1999 yılında almıştır. Sığır ve dana eti müdahale kuruluşları tarafından satın alınmaktadır. Sığır etinin alınması 350 000 ton ile sınırlandırılmıştır. Sığır ve dana eti üreticileri için değişik türde doğrudan ödemeler bulunmaktadır. Prim için başvuranların hayvanların tanımlama ve kayıt koşullarını yerine getirmesi beklenmektedir. Yavrulu inek primi yetiştiricilere başvuru tarihinden

itibaren en azından birbirini takip eden 6 ay boyunca sahip oldukları hayvan sayısının en az %80'i yavrulu inek ve en fazla %20'si düve (bir yaşından büyük ve doğum yapmamış) olması kaydı ile yıllık olarak ödenmektedir. Üçüncü ülkelere ihracat ve kesim halinde kesim primi uygulanmaktadır. Sezon dışına özendirme primi, kesimleri geleneksel kesim döneminin dışına taşıma amacı gütmektedir. Üye ülkeler erkek sığırlar, yavrulu inek ve süt ineği ve düvesi için adet başına ödeme formunda ilave ödemeler de yapabilmektedir. Hastalıkları önlemek amacıyla dolaşım kısıtlanmıştır. Sığır ve dana eti ithalatı ithalat vergisine tabidir. İhracat halinde ihracat lisansı olanlara ihracat sübvansiyonu uygulanmaktadır.

4.3.2.21. Koyun ve keçi eti

Piyasada istikrar sağlamak, koyun keçi yetiştiricilerine adil bir yaşam standardı temin etmek amaçlanmıştır. Koyun ve keçi etlerine dair ortak piyasa düzeni 1980'de oluşturulmuştur. En son halini 1988'de almıştır. Pazarlama yılı 1 Ocak 31 Aralık arasındadır. Temel fiyat koyun karkası bazında tespit edilmektedir. Fiyat, Birlik pazarındaki normal mevsimsel değişimleri dikkate alan ayarlamalara imkan vermek üzere haftalık olarak belirlenmektedir. Bir yıl içindeki koyun ve keçi eti üreticilerinin olası gelir kayıplarını telafi etmek amacıyla, yıllık dişi koyun primi ödenmektedir. İhraç ve ithal edilen koyun ve keçi etleri lisansa tabidir.

4.3.2.22. Domuz eti

Piyasaları istikrara kavuşturmak ve domuz yetiştiricilerine adil bir yaşam standardı sağlamak amaçlanmıştır. Ortak piyasa düzeni 1975 yılında oluşturulmuştur. Piyasa canlı domuzları, domuz etini ve işlenmiş domuz eti ürünlerini kapsamaktadır. Sistem özel depolama yardımı ve ihracat sübvansiyonları olmak üzere iki piyasa desteğini içermektedir. Standart haldeki domuz karkasları için bir temel fiyat belirlenmiş durumdadır. Eğer Birlik piyasa fiyatı temel fiyatın %103'ünün altında ise ve bu şekilde kalacak gibi görünüyorsa müdahale ve özel depolama açılabilir. Özel depolama dönemi sonunda domuz etinin piyasaya sürülmesi serbesttir. Domuz eti ithalatı vergiye tabidir. İhracat ise en azından üç ayda bir tespit edilmekte olan

ihracat sübvansiyonlarından yararlanmaktadır.Sübvansiyon tutarını ise komisyon belirlemektedir.

4.3.2.23. Kanatlı eti ve yumurta

Piyasada istikrar sağlamak, kanatlı eti ve yumurta üreticilerine adil bir yaşam standardı temin etmek amaçlanmıştır. Kanatlı eti ve yumurta için ortak düzenlemeler 1967 yılında belirlenmiş ve son olarak 1975 yılında bu günkü halini almıştır. Piyasa organizasyonu canlı kanatlı hayvanlar, kanatlı eti ve türev ürünleri, taze ve işlenmiş, pişirilmiş kabuklu veya soyulmuş kanatlı yumurtalarını içermektedir. Standartlar kalite, ağırlık, paketlenme, depolama, taşıma, sunuş ve işaretleme şeklindedir. Benzer kurallar yumurtalar, kuluçkahane ve çiftlik civcivleri için de bulunmaktadır. Kanatlı eti ve yumurtalar ortak piyasa düzeni uyarınca, bu ürünlerde müdahale alımı uygulaması bulunmamaktadır. İthalatta temel gümrük vergileri uygulanmaktadır. İhracat ise en az üç ayda bir tespit edilmekte olan ihracat sübvansiyonlarından yararlanmaktadır.

4.3.2.24. Albumin

Bu ürün için ticaret sapmalarını önlemek amaçlanmıştır. İthalat ve ihracat lisansa tabidir. Belerli bir tarife kotası altında ürünlere düşük vergi uygulanması şeklinde gerçekleştirilen tercihli koşullar çerçevesinde de ithal edilen Ovalbumin ayrıca ihracat sübvansiyonlarına tabidir.

4.3.2.25. İpekböceği

Yetiştiricilerine adil bir gelir düzeyi sağlamak amaçlanmıştır. İpekböceği yumurtası içeren her kutu başına ipekböceği yetiştiricilerine yapılan yardım, kutuların minimum sayıda yumurta taşımaları ve ipekböceklerinin başarılı bir şekilde yetiştirilmelerine bağlıdır. Arzın merkezileştirilmesi, ipekböceği yetiştiricilerine ürünlerini hazırlama, depolama ve pazarlama konusunda uygun teknik kaynakların

sağlanması amacıyla kurulmuş üretici birlikleri üye devletler tarafından tanınabilmektedir.

4.3.2.26. Arı ve bal

Balın iç üretimini desteklemek amaçlanmıştır. Bu destek 1997 yılında uygulamaya alınmıştır. Teknik yardım, Varroasisin kontrolü, Göçün rasyonelleştirilmesi, Laboratuvar araştırmalarının desteklenmesi, Balın kalitesini arttırmak başlıca önlemlerdir.

4.3.2.27. İşlenmiş ürünler

Ortak Pazar uygulamalarının AB hammadde üreticilerinin rekabet güçleri üzerindeki olumsuz etkisinin telafi edilmesi amaçlanmıştır. Yumurta, hububat, pirinç, süt ve şekerin ortak piyasa düzeni altında bu ürünlerin bazı işlenmiş formlarına ihracat sübvansiyonları sağlanmaktadır. Bu ürünler içerdikleri temel ürün miktarı için ihracat sübvansiyonlarından yararlanabilmektedir.

4.4. Yapılan Desteklerden Bazı Örneklemeler

AB'de üretim açığı olan ürünlerin miktar ve kalitesinin yükseltilmesi amacıyla desteklenmesi önemli ölçüde azalsa da devam etmektedir. Bu yardımlar konularına göre şunlardır.

- **Üretim yardımları:** Üretimi artırılmak istenen ürünün üreticilerine hektar başına yapılan ödemeler şeklinde olmuştur. Makarnalık buğday, zeytinyağlı keten, kenevir, çığit, tohumluklar, ipekböceği ve şerbetçi otu üreticisine ödenmiştir.

- **Değişen yardımlar:**(Fark gideri ödemeler) Üreticinin piyasadaki fiyat dalgalanmalarından olumsuz yönde etkilendiği durumlarda verilirler. Burada piyasa fiyatına bir müdahalede bulunulmamakta çiftçi arz-talep dengesi içerisinde oluşan piyasa fiyatı üzerinden ürünü satmaktadır. Ama üretimi sürdürebilmesi için eline

geçmesi gereken makul bir fiyat düzeyine (bir hedef fiyatı) ulaşabilmesi için, bu fiyat ile piyasa fiyatı arasındaki fark kadar bir para miktarının kendisine ödenmesi böylece düşük fiyatlardan etkilenecek üretimden kaçmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

- **İmalatçı yardımları:** Ödenmesi bazı ürünlerin yurt içi fiyatlarının dünya fiyatlarının üstünde olması halinde başvurulmuş bir yoldur.

- **Tüketici yardımları:** Bu yardımların amacı tüketiciyi korumaktır. Bunun için ürün piyasada oluşan fiyatın altında bir fiyattan tüketiciye ulaştırılır. Fark devlet tarafından karşılanır.

- **Ekim yaptırmama yardımı:** Üretim döneminden önce üretimi azaltıcı yöntemlerden biridir. Üreticiye ekim yapılmadığı için yardım yapılır.

- **Niteliğini değiştirme primi:** Ürün fazlasını eritmek amacıyla verilen primdir. Bunda amaç üretim fazlası verilen ürünlerde mevcut stokların kullanılmasını sağlamaktır. Ürün esas kullanım amacının dışında kullanılır. Bunların birçoğuna 1992 reformu ile son verilmiştir veya şekil değiştirmiştir.

4.5. AB'de Tartışmalar ve Tarımın Desteklenmesinde Almanya Örneği

AB'nin dağıttığı yaklaşık 45 milyar Euro'luk tarım destekleme yardımından önemli bir bölümünü, yılda yaklaşık 9.4 milyar Euro'yla Fransa almaktadır. Fransa'yı yaklaşık 6 milyar Euro'luk yardım alan, ancak kasasından bu yardım için 9.3 milyar Euro çıkan Almanya takip etmektedir. İngiltere ise yaklaşık 4 milyar Euro'luk yardım almaktadır.

AB bütçesinden ayrılan bu para her geçen sene azalmaktadır. Ayrıca devletlere verilen bu paranın amacına uygun kullanılmadığına ilişkin tartışma kamuoyunda yaygınlaşarak devam etmektedir. Yine bu paranın çok sınırlı bir kısmı küçük çiftçilere, büyük kısmı ise büyük çiftçilere verildiği eleştirisi söz konusudur. AB'nin şu anda 106 milyar Euro olan bütçesinin 2013 yılına kadar 158 milyar Euro'ya

çıkacağı öngörülmekte, bu bütçenin yaklaşık %20'sini ise Almanya karşılamakta ve bu da tartışılan bir gündem olarak arenada yerini almaktadır.

Çizelge 4.2. 2006-2013 Bütçesine AB Üye Ülkelerinin Katkısı (%)

Almanya	% 20.50	İtalya	% 12.86
Bulgaristan	% 0.14	Kıbrıs	% 0.09
Çek Cumhuriyeti	% 0.51	Letonya	% 0.07
Danimarka	% 2.00	Litvanya	% 0.12
Belçika	% 3.53	Lüksemburg	% 0.27
Estonya	% 0.05	Macaristan	% 0.55
Finlandiya	% 1.47	Malta	% 0.03
Fransa	% 19.55	Polonya	% 1.30
Hollanda	% 4.85	Portekiz	% 1.15
İngiltere	% 14.82	Romanya	% 0.37
İspanya	% 7.85	Slovenya	% 0.21
İsveç	% 2.74	Slovakya	% 0.18
İrlanda	% 0.91	Yunanistan	% 1.47
Avusturya	% 2.74		

Kaynak: Anonim, 2009b

Çizelge 4.2.' de görüldüğü üzere, AB bütçesine en çok net katkı yapan ülkeler, Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalya olmuştur.

Avrupa Birliği'nin tarımı destekleme politikasına karşı bazı çevreci açıklamalar da gündemdedir. Çevreci örgütler bu fonların çevreye ve doğaya zarar vermeyecek bir biçimde kullanılmasını, destekleme fonlarından yararlanmanın bir kriteri olmasını istemektedirler. Örneğin mısır ekimi; Bu ürün çok destek alan bir üründür ve üretiminde patlamalar yaşanmıştır ve bundan da dolayı Almanya'da son 20 yıl içinde meraların yaklaşık %25'i ortadan kalkmıştır. Almanya'da da desteklemenin adaletsiz dağıtıldığı kanısı egemendir. Almanya'da yaklaşık 320 000 tarım işletmesi veya girişimcisi mevcuttur. Sübvansiyonlar daha çok tahıl, hububat ekicilerine verilmektedir. Bu işletmelerin %0.6'sına tekabül eden yaklaşık 2 000 işletme bu yardımların %25'ini almaktadır. Diğer taraftan yaklaşık 300 000 işletme, yani %80'lik kısım yıllık 10 000 Euro'dan daha az bir yardım almaktadır.

Tarım ürünlerinin dünya fiyatları Avrupa pazarından daha ucuz olduğu için AB çiftçisini koruma amacıyla dışarıdan gelen tarımsal ürünlere %207'lik gümrük

uygulanmaktadır. Avrupa Birliği'nde üretilen tarım ürünlerinin yaklaşık %70'ine (hububat, süt, et, şeker vs.) bu gümrük korumasının yanında yıllık olarak belirlenen asgari fiyat garantisi de verilmiştir. Üretici bu ürünleri AB'nin belirlediği fiyattan satmakta, iç pazarda satamadığı mal, birlik tarafından satın alınmakta, bu ürünler daha sonra ya Avrupa iç pazarında ya da dünya pazarında satılmaktadır. Ama başlarda bahsettiğimiz gibi, son yıllarda fazla üretimin önüne geçmek için önleyici çalışmalar sergilenmektedir.

Almanya'da küçük işletmeler destekleme yardımlarından pek fazla yardım almamaktadır. Büyük işletmeler ise çok daha fazla yardım almaktadır. 2004-2005 rakamlarına göre AB'den gelen yaklaşık 6 Milyar Euro'luk yardımın %4'ü küçük işletme olarak sayılan 8 ile 15 hektar arası toprağa sahip olan çiftçilere verilmektedir. Bu oran ortalama olarak yıllık 4 030 Euro'dur 100 hektardan fazla toprağı olan 46 392 adet işletmenin her biri ise yaklaşık 34 351 Euro almaktadır. Eski Doğu Almanya topraklarında bulunan 2 876 büyük işletmenin her biri 402 489 Euro yardım almakta bu da toplam yardımın %24'üne denk gelmektedir. Bu büyük işletmelerde çalışan her işçi veya çiftçi için yıllık 16 453 Euro sübvansiyon uygulanmaktadır. 100 hektardan fazla toprağa sahip olan işletmelerde bu yardım 11 452 Euro, küçük işletmeler de ise ortalama 5 004 Euro'dur.

Almanya'nın aldığı 6 milyar Euro'luk yardımın yaklaşık 4 milyarı ile bitkisel üretim, 1,2 milyarı ile hayvancılık desteklenmektedir. Almanya tarımdaki yerini koruyup daha da geliştirmek için fonları yoğun olarak kullanmaktadır. Örneğin Magdburg civarındaki bir tarım işletmesine yaklaşık 2.3 milyar Euro'luk yardım sırf bu iş için verilmektedir. Bu işletme yaklaşık 2 400 hektarlık alanıyla Almanya'nın 3. büyük işletmesidir. Eskiden yılda yaklaşık 9 200 büyükbaş hayvan satan bu işletme şimdi yaklaşık 15 000 domuz ve 30 000 domuz yavrusu yıllık kapasitesi ile çalışmaktadır.

Almanya'nın tarımsal üretimi 2004 yılında 17 milyar Euro olarak gerçekleşmiş, bu miktar Almanya'nın Gayri Safi Milli Hâsılasının sadece %1'ini oluşturmaktadır. Tarımsal alanda yaklaşık 1.2 milyon kişi çalışmakta, tarımsal sanayi

dallarıyla birlikte bu oran yaklaşık 4 milyon kişiye ulaşmaktadır. Bu oran Almanya'da çalışan nüfusun yaklaşık %10'una tekabül etmektedir. Ekili alanlar, tarlalar, meralar, otlaklar ve orman işletmeleriyle birlikte yaklaşık 17 milyon hektarlık alan tarımsal faaliyetlerde kullanılmakta bu da Almanya arazisinin % 53'ünü oluşturmaktadır.

Almanya'da tarla olarak kullanılan ve hububat ekimi için kullanılan alanlara hektar başına 301 Euro, mera olarak kullanılan alanlarda hektar başına 79 Euro yardım yapılmaktadır. Bu oranlar 2008 yılından itibaren yaklaşık %50 oranında azaltılacaktır. (Anonim, 2004b)

4.6. AB'de Organik Tarım Ürünlerine Verilen Destekler

Gıda güvenliği ve çevre ile ilgili sorunlar, tüketicinin organik ürünleri daha fazla tercih etmesine sebep olmuştur. 2000 yılında AB'de ekilebilir alanların sadece %3'ü organik tarıma ayrılmasına karşın, sektör yılda %25'lik bir hızla büyümektedir. Kurallar AB tarafından oluşturulduğundan, çiftçiler talebi karşılamak için üretim sistemlerini değiştirmiştir. 2092 / 91 nolu AB direktifi ile organik ürünlerin ve diğer çevreye zarar vermeyen üretim metotlarının desteklenerek yüksek kaliteye sahip ürünlerin üretilmesinin teşvik edilmesi kararlaştırılmıştır.

AB'ye üye ülkeler alınan bu kararlar doğrultusunda organik üretimin desteklenmesi için ulusal ve bölgesel planlar hazırlanmışlardır. Destek oranları ülkeden ülkeye değişmektedir.

4.7. Avrupa Birliği Tahıl Destekleme Politikası

Birlik tahıl destekleme politikası genel destekleme politikasının bir parçasıdır. Destekler kısıtlılıklar ve desteklerin geleceği aşağı yukarı aynı doğrultuyu izler. Ama tahıllarda destek oranı giderek azalmaktadır. Desteklemelerin geçmiş yıllardaki uygulamaları tahıl sektörünü desteksiz ayakta duracak bir konuma getirmiştir.

Tahıllar AB’de ortak piyasa düzenlenmesine tabidirler. Tahıllarda müdahale alımları yerine geçmiş dönem ortalamalarına bağlı olarak hektar başına telafi ödemelerine geçilmiştir. Telafi ödemesi için üreticilerin topraklarının bir kısmını üretimden çekmek zorundadır. Ama bazı istisnalarda söz konusu olmuştur. Yeni katılan ülkeler tarım alanlarının yok olacağı gerekçesiyle AB’den tavizler almış, bu bağlamda sert buğdayda %40, diğer ürünlerde %25 oranında üretim miktarına göre doğrudan ödeme yapma yetkisi almışlardır, ayrıca üye ülkeler organik tahıl üretimini özendirme için tek ödeme miktarını %10 tutarında arttırabileceklerdir.

Her şeye karşın tahıl sektöründe artışlar yarı yarıya düşürülerek pirinçte, müdahale fiyatı %50 düşürülecektir. 2006 Yılı itibariyle buğdaydaki destek kalkmıştır.

4.7.1. Tahılda ürün bazında destek incelemesi

Buğdaydaki durumu daha önce belirtilmiştir.

- **Çavdar:** Müdahale sistemi dışında bırakılmıştır.
- **Enerji Ürünleri:** Bu ürünlerde hububat sınıfına dahil edilmiştir. Yeni getirilen hektar başına 45 Euro’luk yardımın, 1.5 milyon hektarlık bir garanti edilen azami alan için verilmesinde mutabakat sağlanmıştır. 2006 Yılında komisyon, AB biyolojik yakıt inisiyatifindeki gelişmeleri de dikkate alarak bir rapor hazırlayacaktır.
- **Pirinç:** 2003 OTP reformları kapsamında pirinç için uygulanmakta olan müdahale fiyatında %50’lik bir kesintiye gidilmiş ve aylık artışlara son verilmiştir. 39 yıllık müdahale alımı 75 000 ton ile sınırlanmıştır. Bunun yanı sıra pirinç üreticilerine verilmekte olan ton başına 52.65 Euro’dan 117 Euro’ya yükseltilmiştir. Bu miktarın 102 Euro’luk kısmı Tek Ödeme Planı Çerçevesinde verilmektedir.

- Yem olarak kullanılan (Çavdar, yulaf, kuş yemi gibi) ve kuru yem olarak adlandırılan ürünlerde verilmekte olan işleme yardımını değiştirilmesi amaçlanmaktadır. Komisyon 2008 yılında, kuru yem üretiminin çevreye etkisini de göz önünde bulundurarak bu sektörde yürürlükte olan ortak piyasa düzenini değerlendireceği bir rapor sunacaktır.
- Hububat için verilen kurutma yardımında ek ödemeler ton başına 19 Euro'dan 20 Euro'ya yükseltilmiştir.

4.7.2. Organik tahıl desteklemesi

Gıda güvenliği nedeniyle organik ürünler daha çok tercih edilir olmuş ve organik tarım için planlar hazırlanmaya başlanmıştır. Topluluk dışında ülkeler de organik tarıma destek vermeye başlamıştır. Örneğin Belçika'da organik tahıla hektar başına 111 Euro, Danimarka'da ise hektar başına 500 Danimarka Kronu destek verilmiştir. Almanya'da organik tarıma verilen destek üretim, sertifikasyon ve pazarlama desteğidir. Yeni üye ülkelerde çeşitli şekillerde ve oranlarda destek verilmektedir.

4.7.3. AB tahıl pazarlamasında piyasalar ve vadeli işlemler

Ürünü üretmek kadar pazarlamak da önemli bir sorundur. Dünyada tarım, özelde de tahıl ürünleri belirli merkezlerde ağırlık kazanmıştır. Bu merkezlerde ürünler görünmeden sadece alıcı ve satıcıların olduğu ortamlarda ve hatta bazen fiziksel değişim bile olmadan el değiştirebilmektedirler. Bu piyasalarda futures (vadeli işlemler) ve opsiyon işlemleri yapılmaktadır.

Ayrıca üretici birlikleri ve kooperatifler güçlü ve işlevsel yapıdadır. Bu birliklerde üreticilere önemli ölçüde destek sağlamaktadırlar. Keza KOBİ vasfındaki işletmelere de bazı kolaylıklar sağlanmaktadır. Özellikle yeni katılım yapan ülkelere KOBİ şeklindeki işletmelere ucuz kredi sağlama, eğitim yardımı yapma gibi bir dizi destek sağlanmaktadır.

4.7.4. Doğrudan gelir desteği

AB’de OTP çerçevesinde DGD uygulaması daha ilk piyasa düzenlemelerinin yürürlüğe konduğu dönemde başlatılmıştır. Bu yardımlar rekabet gücü olmayan ürünlere ödenmiştir. Örneğin makarnalık buğdaya ödenmiştir. Büyük çiftçilere yarayan politikalar yerine daha adil bir yardım sistemi oluşturmak için ve çevre ile kalite ağırlıklı bir politika izleyebilmek için 2013’e kadar bu uygulama devam edecektir.

AB tahıl piyasalarının bir artışı da, ürünleri işlenmiş mamul hale dönüştürme imkanının dünya ölçeğine göre çok ileri olmasıdır. Hayvancılık geliştiği için yemsel hububat pazar bulabiliyor. Mısır hem gıda sektöründe, hemde yağlı tohum olarak kullanılmaktadır. Arpa gelişmiş biracılık sektörünün vazgeçilmezidir. Bazı tahıl ürünleri biodizel üretiminde kullanılmaktadır. Ayrıca çok modern bir depolama sistemi mevcuttur. Tahıl kooperatifleri aynı zamanda kurdukları işletmelerde ürünlerini işleyebilmektedirler.

4.7.5. Avrupa hububat üretimi

Avrupa Birliği’nin Tahıl Destekleme Politikaları sonucunda 2008 yılında AB, Buğday üretimi 146 milyon ton, Arpa üretimi 63.7 milyon ton ve Mısır üretimi ise 60.4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Çizelge 4.3. Avrupa buğday üretimi (milyon / ton) (2008)

ÜLKE	2007 Üretimi	2008 Üretimi	2008 Rakamlarına Göre Dünya Üretimindeki % si
Avrupa	124.4	146.0	22.1
Avrupa - 27	119.8	139.0	21.0
Fransa	32.8	39.0	5.9
Almanya	20.9	23.3	3.5
İngiltere	13.1	16.3	2.5
Romanya	2.9	7.4	1.1
Macaristan	4.0	5.3	0.8

Kaynak: Anonim, 2005a

Yukarıdaki rakamlar şunu net olarak göstermektedir ki, Avrupa tarımsal coğrafyası dünya ölçeğine göre her açıdan kısıtlılıklar göstermesine rağmen

uygulanan politikalar, modern tarım uygulamaları ve bunların ötesinde, uygulanan desteklemeler sayesinde, dünya ortalamasının çok üstünde bir arz profilini yakalamıştır.

Çizelge 4.4. Avrupa buğday verimi (kg/ha)

ÜLKELER	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
AB(25)	5.103	5.352	4.843	5.900	5.400
Fransa	6.617	7.445	6.250	7.600	7.000
Almanya	7.883	6.906	6.491	8.200	7.500
Hollanda	7.945	7.775	9.445	8.900	8.900

Kaynak: Anonim, 2005b

Çizelge 4.5. Avrupa arpa verimi (ton/ha)

ÜLKELER	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
AB(25)	4.48	4.5	4.08	4.73	4.06
Fransa	5.75	6.69	5.69	6.76	6.47
Almanya	6.39	5.55	5.11	6.57	6.01
İngiltere	5.35	5.57	5.91	5.76	5.85

Kaynak: Anonim, 2005c

Çizelge 4.6. Avrupa çeltik verimi (ton/ha)

ÜLKELER	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
AB(25)	6.5	6.6	2.7	2.7	2.7

Kaynak: Anonim, 2005d

Dünya buğday üretiminin %23,5'i (2005 rakamlarıyla) ciddi bir oranı göstermektedir. Arpa ve mısır üretiminde de durum farklı değildir. ABD, Çin, Rusya Hindistan gibi coğrafyaları düşündüğümüzde durumun berraklığı daha da artar. Avrupa tarımın bir çok alanında olduğu gibi tahıl üretiminde de büyük başarı elde etmiştir. Bu başarıların anahtarı ise yıllarca kesintisiz bir şekilde yapılan “desteklemelerdir”. Desteklemeler verimi de artırmıştır. Türk çiftçisi hektar başına 2 ton buğday alırken, AB’li çiftçi hektar başına 5.8 ton buğday almaktadır. Bu durum ürün fiyatında ucuzluğu doğurmakta, sonuçta hem üretici hem tüketici memnuniyeti sağlanmaktadır.

Buna ürünleri işleyen modern sanayi alt yapısını eklersek, ortaya çıkan katma değer daha da cazip bir şekil aldığı görürüz. Tarıma dayalı tüm dallarda olduğu gibi hububat sektöründe de üreticilerin birliktelikleri, bu ürünleri işleyen sanayi kuruluşlarını kurmalarına imkan sağlamıştır.

4.8. Türkiye’de Uygulanan Tarımsal Destekleme Politikaları

4.8.1. Alan bazlı tarımsal destekler

4.8.1.1. Mazot desteği/Gübre desteği

Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) dahil olan çiftçilere mazot, kimyevi gübre ve toprak analizi destekleme ödemesi yapılmasına dair tebliğ (2009/41) uyarınca 2010 yılı içinde ödenecek olan 2009 yılı mazot, kimyevi gübre ve toprak analizi desteği uygulamalarına esas olmak üzere planlanmıştır. Ödemeler T.C. Ziraat Bankası A.Ş. aracılığıyla yapılmaktadır. Toprak analizi desteği dekar başına 2,5 TL’dir. Dekar başına yapılacak mazot ve kimyevi gübre destekleme ödemesi miktarı Tarımsal Destekleme ve Yönlendirme Kurulunun teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecektir.

Mazot ve kimyevi gübre destekleme ödemeleri ürün gruplarına göre farklı miktarda olmak üzere üç ana ürün grubuna göre alan bazlı olarak yapılacaktır. Birinci ürün grubunda; süt bitkileri, özel çayır mera ve orman emvali alanlar, ikinci ürün grubunda; hububat, yem bitkileri, baklagiller, yumru bitkiler, sebze ve meyve alanları, üçüncü ürün grubunda yağlı tohumlu bitkiler ile endüstri bitkiler yetiştirilen alanlar yer almaktadır.

Çiftçi Kayıt Sistemi’ne (ÇKS) kayıtlı 50 dekar ve üzeri her bir tarım arazisinin kimyevi gübre destekleme ödemesinden yararlanabilmesi için, her 50 dekarlık alan için bir analiz olmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş laboratuvarlarda 1/1/2009 tarihi ile son müracaat tarihi arasında toprak analizi yaptırılması zorunludur. 50 dekarın altındaki tarım arazisi için bu şart aranmayacaktır.

Toprak analizi desteği ödemesinden faydalanmak isteyen çiftçilerin Bakanlıkça yetkilendirilmiş laboratuvarlarda 01/01/2009 tarihi ile 04/12/2009 tarihi arasında toprak analizi yaptırması zorunludur. Her toprak analizine en fazla 50 dekar için ödeme yapılacaktır. Her analiz en fazla 50 dekarlık bir tarım arazisini temsil edecektir.

4.8.1.2. Alternatif ürün desteği

Tütün üretiminden vazgeçip alternatif ürün yetiştiren üreticilerin desteklenmesine dair kararın uygulanmasına ilişkin tebliğ (2009/18) uyarınca 2009 yılı için 108 TL olarak belirlenmiştir.

Tütüne alternatif olarak ekilen ürün ile ilgili Bakanlıkça destekleme uygulaması varsa, ilgili mevzuatı çerçevesinde üreticiler tarafından ayrıca başvuru yapılmaktadır. İl/İlçe Tütün Komisyonları, 2008 ürün yılında Tütün Üretim ve Alım-Satım Sözleşmesiyle belirlenen kota miktarını ve il ortalama verimini ÇKS'ye girerek arazi büyüklüklerini ve her üreticiye verilecek ödeme tutarını belirlemektedir. İl Tütün Komisyonları, ödemeye esas yapacakları incelemelerin sonuçlanmasını müteakiben Çiftçi Kayıt Sisteminden aldıkları ve onayladıkları İlçe Detayında İcmali (İcmal-3) ve İl Tütün Komisyon Kararlarını TÜGEM'e gönderdikten sonra Bakanlık, ödemeye esas icmal listelerindeki toplam ödeme miktarlarını elektronik ortamda bankaya göndermektedir. Ödemeler T.C. Ziraat Bankası A.Ş. tarafından yapılmaktadır.

Ruhsat verilen sahalarda fındık yetiştiriciliği yapan üreticiler ile ruhsatsız alanlarda fındık bahçelerini sökerek alternatif ürüne geçen üreticilerin desteklenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla düzenlenen tebliğ (2009/15201) hükümlerine göre uygulanmaktadır.

22/11/2001 tarihli ve 2001/3267 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Fındık Alanlarının Tespitine Dair Karar ile belirlenen ve ruhsat verilen sahalarda fındık yetiştiriciliği yapan Fındık Üretici Belgesine sahip, kamu kurum ve kuruluşları hariç gerçek ve tüzel kişilere yılda bir defaya mahsus olmak üzere 2009, 2010 ve 2011 yıllarında her yıl için 150 TL/da alan bazlı gelir desteği ödemesi yapılacaktır.

Üretici başvuruları 2009, 2010 ve 2011 yıllarının Eylül-Aralık döneminde yapılacak olup, her yıla ait alan bazlı gelir desteği ödemeleri, ilgili yılı takip eden yıl içerisinde yapılacaktır.

Fındık Alanlarının Tespitine Dair Kararın 1 inci maddesinde belirtilen il ve ilçelerdeki, 1. , 2. ve %6'dan daha az eğimli 3. sınıf tarım arazilerinde ve rakımı 750 metrenin üzerindeki ruhsatsız fındık bahçelerini sökerek, alternatif ürüne geçen kamu kurum ve kuruluşları hariç gerçek ve tüzel kişi üreticilere, 2009-2012 yılları arasında sonbahar ve ilkbahar ekim/dikim dönemleri dikkate alınarak telafi edici ödeme yapılacaktır.

Orman ve Hazine arazilerinde fındık üretimi yapan üreticiler bu Kararda belirtilen destek ödemelerinden yararlanamayacaklardır.

4.8.1.3. Organik tarım ve iyi tarım uygulamaları ile toprak analizi yaptırılması ve bambus arısı kullanımına dair destekler

Çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması, doğal kaynakların korunması, tarımda sürdürülebilirlik, izlenebilirlik ve gıda güvenliğinin sağlanması amacıyla, organik tarım ve iyi tarım uygulamaları gerçekleştiren çiftçiler, toprak analizi yaptıran çiftçiler ile doğal polinasyonu sağlamak üzere bambus arısı kullanan üreticilere destekleme ödemesi yapılmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen tebliğ (2009/14615) uyarınca yürütülmektedir.

Organik tarım uygulamaları gerçekleştiren Çiftçi Kayıt Sistemine ve Organik Tarım Bilgi Sistemine kayıtlı çiftçiler ile iyi tarım uygulamaları gerçekleştiren Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçilere dekar başına 20 TL, toprak analizi yaptıran Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçilere ise dekar başına 2.5 TL destekleme ödemesi yapılmaktadır.

Organik tarım ve iyi tarım uygulamaları ile toprak analizine ilişkin destekleme ödemeleri, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı il ve ilçe müdürlüklerince Çiftçi Kayıt Sisteminde oluşturulacak icmaller üzerinden yapılmaktadır.

Seralarda doğal polinasyonu sağlamak amacıyla bambus arısı kullanan üreticilere, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı il ve ilçe müdürlüklerince düzenlenecek hakediş belgeleri üzerinden koloni başına 50 TL destekleme ödemesi yapılmaktadır.

4.8.2. Fark ödemesi destekleri

4.8.2.1. Kütlü pamuk desteği

2009 Yılı Ürünü Kütlü Pamuk, Yağlık Ayçiçeği, Soya Fasulyesi, Kanola, Dane Mısır, Aspir ve Zeytinyağı Üreticilerine Destekleme Primi Ödenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı Uygulama Tebliği (2009/20) uyarınca uygulanmaktadır.

2009 yılı ürünü destekleme primi miktarları kilogram başına; kütlü pamuk için 27 Kr (sertifikalı 32,4 Kr), yağlık ayçiçeği için 18.9 Kr, soya fasulyesi için 20.7 Kr (sertifikalı 24.75 Kr), kanola için 20.7 Kr, dane mısır için 3.6 Kr, aspir için 20.7 Kr ve zeytinyağı için 18.9 Kr olarak belirlenmiştir.

Destekleme primi ödemesinden yararlanmak isteyen üreticilerin son başvuru tarihi kütlü pamuk, yağlık ayçiçeği, soya fasulyesi, kanola ve aspir için 01/04/2009, dane mısır için 30/04/2009 olarak belirlenmiştir. Bu tarihten sonraki başvurular kesinlikle kabul edilmeyecektir.

Destekleme primi ödemesinden yararlanmak isteyen zeytinyağı üreticilerinin tasiriye faturaları ile yapılacak son başvuru tarihi 02/06/2009, ancak bu tarihten sonra satılan zeytinyağlarına ait alım satım belgelerinin son teslim tarihi ise 01/10/2009 olarak belirlenmiştir. Yine bu tarihten sonraki başvurular kesinlikle kabul edilmeyecektir.

4.8.2.2. Yağlık ayçiçeği desteği

2009 Yılı Ürünü Kütlü Pamuk, Yağlık Ayçiçeği, Soya Fasulyesi, Kanola, Dane Mısır, Aspir ve Zeytinyağı Üreticilerine Destekleme Primi Ödenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı Uygulama Tebliği (2009/20) uyarınca uygulanmaktadır.

Yağlık Ayçiçeği için destekleme prim miktarı 18.9 Kr olarak belirlenmiştir.

4.8.2.3. Soya fasulyesi desteği

2009 Yılı Ürünü Kütlü Pamuk, Yağlık Ayçiçeği, Soya Fasulyesi, Kanola, Dane Mısır, Aspir ve Zeytinyağı Üreticilerine Destekleme Primi Ödenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı Uygulama Tebliği (2009/20) uyarınca uygulanmaktadır.

Soya Fasulyesi için destekleme prim miktarı 20.7 Kr (sertifikalı 24.75 Kr) olarak belirlenmiştir.

4.8.2.4. Kanola desteği

2009 Yılı Ürünü Kütlü Pamuk, Yağlık Ayçiçeği, Soya Fasulyesi, Kanola, Dane Mısır, Aspir ve Zeytinyağı Üreticilerine Destekleme Primi Ödenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı Uygulama Tebliği (2009/20) uyarınca uygulanmaktadır.

Kanola için destekleme prim miktarı 20.7 Kr olarak belirlenmiştir.

4.8.2.5. Dane mısır desteği

2009 Yılı Ürünü Kütlü Pamuk, Yağlık Ayçiçeği, Soya Fasulyesi, Kanola, Dane Mısır, Aspir ve Zeytinyağı Üreticilerine Destekleme Primi Ödenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı Uygulama Tebliği (2009/20) uyarınca uygulanmaktadır.

Dane Mısır için destekleme prim miktarı 3.6 Kr olarak belirlenmiştir.

4.8.2.6. Zeytinyağı desteği

2009 Yılı Ürünü Kütlü Pamuk, Yağlık Ayçiçeği, Soya Fasulyesi, Kanola, Dane Mısır, Aspir ve Zeytinyağı Üreticilerine Destekleme Primi Ödenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı Uygulama Tebliği (2009/20) uyarınca uygulanmaktadır.

Zeytinyağı için destekleme prim miktarı 18.9 Kr olarak belirlenmiştir.

4.8.2.7. Aspir desteği

2009 Yılı Ürünü Kütlü Pamuk, Yağlık Ayçiçeği, Soya Fasulyesi, Kanola, Dane Mısır, Aspir ve Zeytinyağı Üreticilerine Destekleme Primi Ödenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı Uygulama Tebliği (2009/20) uyarınca uygulanmaktadır.

Aspir için destekleme prim miktarı 20.7 Kr olarak belirlenmiştir.

4.8.2.8. Çay desteği

2008/13979 sayılı Bakanlar Kurulu tebliği hükümlerine tabidir. Yaş çay ürünü destekleme priminden 15/12/1993 tarihli ve 93/5096 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereği ruhsatlandırılmış çay tarım alanlarında yaş çay üreten kamu ve/veya özel sektörde cüzdan sahibi olan ruhsatlı üreticiler faydalanmaktadır.

Yaş çay ürünü destekleme priminden faydalanmak üzere kamu ve/veya özel sektör işletmelerine başvuran ruhsatlı çay üreticilerine, 2008 yılı ürünü için kilogram başına 11.3 Yeni Kuruş ödeme yapılmaktadır.

Destekleme primi, kamu ve/veya özel sektör yaş çay işleme tesislerine ruhsatlı üreticiler tarafından satılan yaş çay yaprağı ürünü karşılığında T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğü tarafından Tarım ve Köyişleri Bakanlığının ilgili kuruluşu olan Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü aracılığı ile üreticilere ödeme yapılmaktadır.

4.8.2.9. Hububat ve baklagil desteği

2009/19 Sayılı Bakanlar Kurulu tebliği hükümleri uyarınca uygulanmaktadır. Yurt içinde üretilen buğday, arpa, çavdar, yulaf, çeltik, kuru fasulye, nohut ve mercimek üreticilerine, satış belgelerini ibraz şartıyla kilogram başına buğday için 4.5 Kr, arpa için 3.6 Kr, çavdar için 3.6 Kr, yulaf için 3.6 Kr, çeltik için 9 Kr, kuru fasulye için 9 Kr, nohut için 9 Kr ve mercimek için 9 Kr destekleme primi belirlenmiştir. Destekleme tutarları 2008 yılı ile aynı tutulmuştur.

4.8.3. Hayvancılık destekleri

2009/14850 Sayılı Bakanlar Kurulu tebliği uyarınca 2009 yılında uygulanacak olan hayvancılığın desteklenmesi ile ilgili hususları kapsar.

Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği çerçevesinde Hayvan Kayıt Sistemine (Türkvat) ve Soykütüğü - Önsoykütüğü Sistemi veri tabanına (e-İslah) kayıtlı, kültür ırkı veya kültür ırkı melezi en az beş baş anaç sığıra sahip, olan yetiştiriciler ile Hayvan Kayıt Sistemine kayıtlı dişi mandaya sahip olan yetiştiricilere, anaç sığır için soykütüğüne kayıtlı olanlara farklı olmak üzere hayvan başına ödeme yapılmaktadır. Anaç sığır başına ödeme birim miktarları, 200 başa kadar tam olarak, 200 baş ile 500 baş arası için %50'si, 500 baş ve üzeri için ise %25'ine karşılık gelen tutarın ödenmesi suretiyle uygulanır. 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre kurulmuş hayvancılık faaliyeti yürüten tarımsal amaçlı kooperatifler tek işletme kabul edilir.

Soykütüğü - Önsoykütüğü Sistemi veri tabanına kayıtlı anadan suni tohumlama sonucu doğan tüm buzağılar için dişilerine Brucellosis S- 19 aşısı yaptırmak şartıyla yetiştiricilere buzağı başına ödeme yapılmaktadır.

Damızlık koyun-keçi yetiştiriciliği yapan, Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliklerine üye ve hayvanları kayıt altına alınmış yetiştiricilere damızlık anaç hayvan başına ödeme yapılacaktır.

Tiftik keçisi yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi ve tiftik üretiminin artırılması için üretmiş oldukları tiftiği, Tiftik ve Yapağı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Tiftikbirlik)'ne ve/veya kooperatiflerine satan yetiştiricilere tiftiğin kalitesine göre beher kilogram için ödeme yapılacaktır.

Tiftik keçisi yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi ve tiftik üretiminin artırılması için üretmiş oldukları tiftiği, Tiftik ve Yapağı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Tiftikbirlik)'ne ve/veya kooperatiflerine satan yetiştiricilere tiftiğin kalitesine göre beher kilogram için ödeme yapılacaktır.

Üretmiş olduğu çiğ sütü, Tarım ve Köyişleri Bakanlığında süt teşvik kod numarası almış, gıda sicili ve çalışma izni olan süt işleme tesislerine satan yetiştiricilere koyun ve keçi sütü için farklı olmak üzere beher litre süt için ödeme yapılacaktır.

İpekböceği yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi ve üretiminin artırılması için yaş ipekböceği kozası üreticilerine ücretsiz dağıtılacak ipekböceği tohumunu sağlayan Bursa Koza Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Kozabirlik)'ne tohum bedeli için kutu başına, ürettiği yaş ipekböceği kozasını Kozabirlik'e ve/veya kooperatiflerine satan yetiştiricilere ise kilogram başına ödeme yapılacaktır.

Arı yetiştiriciliği yapan ve bu Kararın 3. maddesinde belirtilen merkez birliği düzeyinde örgütlenmiş yetiştirici birlikleri ve/veya üretici birliklerine üye olan üreticilere, Arıcılık Kayıt Sistemine kayıtlı olma şartı ile kovan başına ödeme yapılacaktır.

Su ürünleri yetiştiriciliği yapan ve bulunduğu yerde kurulmuş ise, bu Kararın 3. maddesinde belirtilen merkez birliği düzeyinde örgütlenmiş birliklere ya da su ürünleri yetiştiriciliği kooperatiflerine üye olan üreticilere, Su Ürünleri Kayıt Sistemine kayıtlı olmak şartıyla ürün için kilogram başına, yavru için ise adet başına ödeme yapılacaktır.

Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı arazileri üzerinde kaliteli kaba yem üretmek amacıyla yem bitkileri ekilişi yapan üreticilere, üretim yaptıkları, yapay çayır-mera ve çok yıllık yem bitkisi ekilişlerinde ilk yıl için, tek yıllık yem bitkileri ekilişlerinde ise üretim yaptıkları yıl için, ürünü hasat etmeleri kaydıyla dekar başına ödeme yapılacaktır.

3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabitası Kanunu kapsamında belirtilen tazminatlı hastalıklardan birine yakalandığı ilgili mevzuat çerçevesinde tespit edilerek kestirilen, öldürülen ya da ölen hayvanların sahipleri ile ihbarı zorunlu hastalıklardan birine karşı koruma amacıyla hükümet veteriner hekimi ya da Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca görevlendirilen veteriner hekim tarafından yapılan aşı, serum ve ilaç uygulamaları nedeniyle öldükleri otopsi ve laboratuvar muayeneleri ile tespit edilen hayvan sahiplerine, miktarı il veya ilçelerde oluşturulacak komisyon tarafından belirlenmek üzere ödeme yapılacaktır.

Afyonkarahisar, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Isparta, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Manisa, Muğla, Sakarya, Tekirdağ, Uşak ve Yalova illerinde faaliyette bulunan Hastalıktan Ari İşletmeler İçin Sağlık Sertifikası'na sahip süt işletmelerinde bulunan tüm sığırlara hayvan başına 300 TL ödeme yapılacaktır.

Bu desteklemeden yararlanan işletmelerdeki sığırlar için bu Kararın 2. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen ödemeler yapılmaz.

Hayvan hastalıkları ile mücadele kapsamında, Brucellosis S19 genç aşısı ve şap aşısı yapılmış dişi sığırlar ve Brucellosis Rev 1 Genç aşısı yapılmış dişi kuzu ve oğlaklar için yetiştiricilere hayvan başına ödeme yapılacaktır.

Hayvan hastalıkları ile mücadele çerçevesinde, Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca belirlenen programlı aşılama için uygulayıcılara aşağıda belirtilen birim miktarlarda ödeme yapılacaktır.

Çizelge 4.7. Desteklemesi Yapılan Aşı Türleri

1	Şap Aşısı (Büyükbaş)	0.75 TL/baş
2	Şap Aşısı (Küçükbaş)	0.50 TL/baş
3	Brucellosis S19 Genç (Büyükbaş)	1.50 TL/baş
4	Brucellosis Rev 1 Genç (Küçükbaş)	0.50 TL/baş

Kaynak: Anonim, 2009c

Hayvansal orijinli gıda kontrolünde etkinliğin sağlanması, hayvan hastalıklarıyla mücadele, mezbaha ve denetim hizmetlerinin iyileştirilmesi amacı ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığının belirlediği işletmelerde veteriner hekim çalıştırılması için, kesilen hayvan başına, aşağıda belirtilen birim miktarlarda ödeme yapılacaktır. Ancak kesim miktarı ne olursa olsun aylık destekleme miktarı 1 000 TL'den az, 3 000 TL'den fazla olamaz.

Çizelge 4.8. Kesim Başına verilen Destekleme Tutarları (tl/baş)

1	Büyükbaş	1.32 TL/baş
2	Küçükbaş	0.32 TL/baş
3	Devekuşu	1.05 TL/baş
4	Tavşan	0,16 TL/baş
5	Tavuk	2.10 TL/1000 baş
6	Hindi	13.20 TL/1000 baş
7	Çıkma tavuk - Ördek	2.10 TL/500 baş

Kaynak: Anonim, 2009d

Tarım Kredi Kooperatifi ile sözleşmeli besicilik yapan ve hayvanlarını Et ve Balık Kurumu kombinalarında veya Et ve Balık Kurumunun anlaşma yaptığı özel kombinalarda kestiren Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Artvin, Batman, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gaziantep, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Kars, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Mardin, Muş, Siirt, Sivas, Şanlıurfa, Şırnak, Tunceli ve Van illerindeki yetiştiricilere 190 kilogram ve üzeri karkas ağırlığına ulaşmış erkek sığır karkas ağırlığının beher kilogramı için aşağıdaki miktarda ödeme yapılacaktır.

Ödenecek toplam kırmızı et destekleme primi tutarı yıllık 13 000 000 TL'yi aşmayacağına hükmedilmiştir. Erkek Sığır Karkasına kilogram başına 1,50 TL ödeme yapılacaktır.

Hayvan genetik kaynaklarının yerinde korunması ve geliştirilmesi amacıyla Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca uygulanan proje kapsamına alınan yetiştiricilere koruma ve geliştirme sürüleri için büyükbaş ve küçükbaş hayvanlarda farklı olmak üzere hayvan başına, arıcılıkta ise kovan başına ödeme yapılacaktır.

Çiğ sütün değerlendirilmesi amacıyla; Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın belirleyeceği dönemlerde Bakanlıkça belirlenecek uygulama ve ödemeye ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde ilgililere ödeme yapılacak olup, ödemenin 2009 yılı toplam tutarı 30 000 000 TL'yi aşamayacaktır.

Yetiştiricilere örgütleri üzerinden yapılacak destekleme ödemelerinde, merkez birliğini kurmuş olan; 4631 sayılı Hayvan Islahı Kanununa göre kurulmuş yetiştirici birliği ve/veya 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununa göre kurulmuş üretici birliği ve/veya 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre kurulmuş hayvancılık faaliyeti yürüten tarımsal amaçlı kooperatif üyelerinden, aldıkları desteğin %0.1'i oranında merkez birliklerine, %0.1'i oranında da ilgili birlik ve kooperatiflere irat kaydedilmek üzere, "Çiftçi Örgütlerini Güçlendirme" adı altında toplam %0.2 oranında kesinti yapılması planlanmaktadır.

4.8.4. Tarım reformu uygulama projesi (ARIP)

4.8.4.1. Çevre amaçlı tarımsal arazilerin korunması programı

Bu Yönetmeliğin amacı, toprak ve su kalitesinin korunması, yenilenebilir doğal kaynakların sürdürülebilirliği, erozyonun önlenmesi ve tarımın olumsuz etkilerinin azaltılması yönünde gerekli kültürel tedbirlerin alınmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Hassas bölgelerdeki bozulma ve kirlenme tehdidi altındaki ekolojik dengenin yeniden tesisi ve sürdürülebilirliği için, tarımsal üretim ile iştigal eden üreticilerle, uygulamada görev alan kurum ve kuruluşların belirlenmesi ile teknik yardımın kapsamı ile yapılacak ödeme (tazminat) tutarı ve ödemeye ilişkin usul ve esasları kapsar.

Üreticiler, çevre amaçlı tarımsal arazilerinin korunmasına yönelik üretimlerini şekillendirmeleri ve bundan dolayı yapılacak ödemelerden (hibelerden) yararlanabilmeleri amacıyla aşağıdaki belgeleri, üretimin yapıldığı yerdeki Bakanlık il/ilçe müdürlüğüne teslim ederler.

Üreticilere yapılacak ödemeler 3 kategoride yapılır.

1. Kategori:

- a) Erozyonla mücadele (setleme, canlı veya cansız perdeleme, ideal sürüm tekniğinin uygulanması ve/veya koruma amaçlı boş bırakma).
- b) Arazinin ıslah edilmesi.
- c) Drenaj.
- d) Taş toplama.

Mevcut üretimden vazgeçerek yukarıda belirtilen uygulamalardan iki veya daha fazlasını tekniğine uygun bir şekilde tatbik eden üreticilere, dekar başına yılda bir defa olmak üzere üç yıl süre ile ödeme yapılır.

2. Kategori:

- a) Uygun sulama tekniklerinin kullanımı.
- b) Kontrollü ilaç, gübre ve hormon kullanımı.
- c) Organik, yeşil, ahır gübresi, kompost vb. kullanımı.
- d) Organik ve iyi tarım uygulamaları.

Mevcut üretime devam eden veya değiştiren ve aynı zamanda yukarıda belirtilen uygulamalardan iki veya daha fazlasını tekniğine uygun bir şekilde tatbik eden üreticilere, dekar başına yılda bir defa olmak üzere üç yıl süre ile ödeme yapılır.

3. Kategori:

- a) Daimi bitki örtüsü oluşturulması.

- b) Yeni çayır-mera tesisi ve/veya iyileştirilmesi.
- c) Aşırı otlatmanın engellenmesi.
- d) Yem bitkileri yetiştirilmesi.

Mevcut üretime devam eden veya değiştiren ve aynı zamanda yukarıda belirtilen uygulamalardan iki veya daha fazlasını tekniğine uygun bir şekilde tatbik eden üreticilere, dekar başına yılda bir defa olmak üzere üç yıl süre ile ödeme yapılır.

Ödeme tutarları ile ödemelerin yapılabilmesi için gerekli yazışmalar ve izlenecek yollar gerektiğinde Bakanlıkça çıkartılacak genelge ile İl proje uygulama komisyonuna duyurulur. Ödemeler banka tarafından yapılır.

Çevre Amaçlı Tarımsal Alanların Korunması (ÇATAK) programından ödeme yapılan üreticiler ödeme süresince doğrudan gelir desteğinden faydalanamaz

Uygulamada, il/ilçe proje uygulama birimleri tarafından üreticinin beyanda bulunduğu ön başvuru formu ve üretici bilgi formuna göre bilgilerin doğruluğu ve arazinin kontrolü (ön denetim) yapıldıktan sonra, il proje uygulama komisyonunca üreticinin program kapsamına alınmasının uygun olduğunun tespiti halinde üreticiden taahhütname alınır ve hibe anlaşması imzalanır. Bakanlık il müdürlüğü ve üretici tarafından imzalanan hibe anlaşması 3 yıl süre ile geçerli olup, hibe ödemesi 3 yıl süreyle yapılır. Hak edişler hazırlanarak il proje uygulama komisyonuna gönderilir. Komisyonca onaylanan hak edişlere ait icmal listeleri il/ ilçe müdürlüklerinde 10 gün süreyle askıda kalır. Askı süresi sonunda itiraz olmayan üreticilerin hak edişleri Genel Müdürlüğe gönderilir. İtirazlı olan hak edişler yeniden incelemeye alınır ve sonuçlandırıldıktan sonra Genel Müdürlüğe gönderilir. Bakanlık hak edişlere ait bilgileri denetim için Teftiş Kuruluna gönderir.

4.8.4.2. Kırsal kalkınma yatırımlarının desteklenmesi programı

2009/47 Sayılı Bakanlar Kurulu tebliği hükümlerine göre uygulanacaktır. Amacı; doğal kaynaklar ve çevrenin korunmasını dikkate alarak, kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarımsal sanayi entegrasyonunun sağlanması, tarımsal pazarlama altyapısının geliştirilmesi, gıda güvenliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması, toplu basınçlı sulama sistemlerinin geliştirilmesi, yürütülmekte olan kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliklerinin artırılması ve kırsal toplumda belirli bir kapasitenin oluşturulmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

(1) Ekonomik yatırımlar destekleme programı kapsamında;

a) Tarımsal ürünlerin işlenmesi, depolanması ve paketlenmesine yönelik yeni yatırım tesislerinin yapımı,

b) Tarımsal ürünlerin işlenmesi, depolanması ve paketlenmesine yönelik mevcut faal olan veya olmayan tesislerin kapasite artırımı ve teknoloji yenilenmesine yönelik yatırımlar,

c) Tarımsal ürünlerin işlenmesi, depolanması ve paketlenmesine yönelik kısmen yapılmış yatırımların tamamlanmasına yönelik yatırımlar,

ç) Alternatif enerji kaynakları kullanan seraların yapımına yönelik yatırımlar,

d) Tebliğ kapsamında bulunan konularla ilgili tarımsal faaliyetlere yönelik yapılmış veya yapılacak tesislerde kullanılmak üzere, alternatif enerji kaynaklarından jeotermal, biyogaz, güneş ve rüzgar enerjisi üretim tesisleri, hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(2) Ekonomik yatırımlar programı kapsamında tarımsal ürünlerin üretimine yönelik bir hibe desteği verilmez.

(3) Tarımsal ürünlerin işlenmesi kapsamında, başka bir yatırım tesisinde ilk işlenmesi yapılan mamul ürünün ikincil işlenmesine ve paketlenmesine yönelik yatırım teklifleri hibe desteği kapsamında değerlendirilmez. Sert kabuklu meyveler bu madde kapsamında değildir.

(4) Yatırımcılar bu Tebliğ kapsamında ekonomik yatırım konularında ülke genelinde sadece bir tek proje başvurusunda bulunabilir.

(5) Bu maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen kısmen yapılmış tesislerin tamamlanmasına yönelik başvuruların hibe desteği kapsamında değerlendirilebilmesi için, mutlaka başvuruya söz konusu olan yatırımın orijinal amacıyla aynı ve yasal izinlerinin alınmış olması gerekir.

4.8.4.3. Tarım sigortası destekleri

2008/14479 Sayılı Bakanlar Kurulu tebliği hükümlerine göre uygulanmaktadır.

(1) Bitkisel ürünler için dolu ana riski ile birlikte; yangın, heyelan, fırtına, hortum ve deprem ek riskleri paket halinde; ayrıca, açık alanda yetiştirilen meyveler için yukarıda belirtilen risklere ilave olarak don riski; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında; Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçilerin, mevcut arazi ve ürün bilgileri dikkate alınarak, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınır.

(2) Seralar için dolu ana riski ile birlikte; yangın, heyelan, fırtına, hortum, deprem, taşıt çarpması ile kar ve dolu ağırlığı ek riskleri paket halinde; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında; Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş Örtü Altı Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçilerin, mevcut arazi ve ürün bilgileri dikkate alınarak, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınır.

(3) Kapalı sistemde üretim yapan bio-güvenlik ve hijyen tedbirleri alınmış tesislerde yetiştirilen kümes hayvanları ile Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş, soy kütüğü ve önsoy kütüğüne kayıtlı olan süt sığırları için ölüm riski; ilgili genel

şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınır.

(4) Denizlerde ve iç sularda yetiştirilen su ürünleri için ölüm riski; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında; Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş Su Ürünleri Kayıt Sistemine kayıtlı mevcut bilgiler dikkate alınarak, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınır.

(5) Risk incelemesi sonucunda, Havuz tarafından sigortalanması uygun görülmeyen ürün ve riskler sigorta edilmez.

(6) Havuz tarafından sigorta edilmeyen ürünler ve riskler ile; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatlarla kapsam dışı bırakılmış haller ve kayıplar, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun 17 nci maddesindeki uygulama yılında yer alan riskler arasında sayılmaz.

Bu Karar kapsamında belirlenen riskler için 2009 yılında, sigorta priminin % 50'si oranında prim desteği, Tarım Sigortaları Havuzuna bütçenin ilgili tertibinden aktarılarak karşılanacaktır.

4.8.5. Telafi edici ödemeler kapsamındaki tarımsal destekler

4.8.5.1. Patates siğili desteği

Esasları henüz belirlenmemiştir.

4.8.5.2. Çay budama tazminatı desteği

2004/7758 Sayılı Bakanlar Kurulu tebliği kapsamında uygulanmaktadır.

Gerçek ve tüzel kişilerce usulüne uygun olarak kurulan yaş çay işleme tesisleri, ihtiyaçları olan yaş çay yaprağını doğrudan ruhsatlı çay bahçesi sahibi üreticilerden satın alabilirler.

3092 sayılı Çay Kanunu ile bu Kanundan önceki kanunlara dayanılarak çıkarılan Bakanlar Kurulu kararları ile tespit edilmiş bulunan çay tarım alanlarında, 15/12/1993 tarihli ve 93/5096 sayılı Kararname ile ruhsata bağlanmış çay bahçeleri, kaliteli çay yaprağı üretimi amacıyla 7 yıllık bir süre için bakım ve yaprak üretim tekniğine uygun olarak her yıl 1/7 oranında gençleştirme budamasına tabi tutulur.

Çay tarım alanları içindeki ruhsatlı çay bahçelerinin her yıl 1/7'sinin budanmasından doğacak gelir kaybı üreticilere yedi yıl için ödenir. Gelir kaybının hesaplanmasında, 1994 yılında ruhsata bağlanmış 767 800 dekar alanda Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü (ÇAY-KUR) tarafından dekar başına tespit edilen ortalama üretim olan 1 000 kilogram çay yaprağı baz alınarak, bunun 1/7'sine isabet eden miktarın %70'i esas alınır.

4.8.6. Diğer tarımsal amaçlı destekler

4.8.6.1. Ar-Ge destekleri

2009/26 Sayılı Bakanlar Kurulu tebliği hükümleri çerçevesinde uygulanmaktadır. Amaç Tarım Köyişleri Bakanlığı'nın ve tarım sektörünün ihtiyaç duyduğu öncelikli konularda bilgi ve teknolojilerin geliştirilmesi çiftçiler, sanayiciler ile ihracatçılara aktarılması ve tarım sektöründeki örgütlerin Ar-Ge kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla, uygun görülen araştırma geliştirme projelerine doğrudan destekleme ödemesinin yapılmasını sağlamaktır.

4.8.6.2. Sertifikalı tohum kullanım desteği

2009/15406 Sayılı Bakanlar Kurulu tebliği kapsamında uygulanmaktadır. 11/5/2009 tarihli ve 2009/14990 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Yurt İçi Sertifikalı Tohum Kullanımı ve Sertifikalı Tohum Üretimine Dair Karar kapsamında sertifikalı tohum kullanımı ve sertifikalı tohum üretimi desteklemelerinde 2009 yılında aşağıdaki türlere belirtilen birim miktarlarda destekleme ödemesi yapılır.

Çizelge 4.9. Yurtiçi sertifikalı tohum kullanım ve üretim destekleri

Yurt İçi Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği	
Buğday, yonca	5 (TL/da)
Arpa, tritikale, yulaf, çavdar	3.5 (TL/da)
Çeltik, yer fıstığı	8 (TL/da)
Nohut, kuru fasulye, mercimek	6 (TL/da)
Susam, kolza (kanola), aspir	4 (TL/da)
Patates	20 (TL/da)
Korunga, fiğ	3 (TL/da)
Yurt İçi Sertifikalı Tohum Üretim Desteği	
Buğday	0.10 (TL/kg)
Arpa, tritikale, yulaf, çavdar, patates	0.08 (TL/kg)
Çeltik	0.25 (TL/kg)
Nohut, kuru fasulye, mercimek, aspir, korunga, fiğ	0.50 (TL/kg)
Soya	0.35 (TL/kg)
Kanola	1.20 (TL/kg)
Susam	0.60 (TL/kg)
Yonca	1.50 (TL/kg)
Yer fıstığı	0.80 (TL/kg)

Kaynak: Anonim, 2009e

4.8.6.3. Sertifikalı fide kullanım desteği

2009/14991 Sayılı Bakanlar Kurulu tebliği hükümlerine tabidir. Sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde kaliteye, teknoloji kullanımına ve çevre koruma önceliklerine göre bitkisel üretim faaliyetlerinde yurt içinde üretilip sertifikalandırılan fidan/fide kullanan çiftçilere dekar başına destekleme ödemesi yapılması amaçlanmaktadır.

4.8.6.4. Yurt içi sertifikalı tohum kullanımı ve üretimi destekleri

2009/15406 Sayılı Bakanlar Kurulu tebliği ile yürürlüğe girmiştir. 11/5/2009 tarihli ve 2009/14990 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Yurt İçi Sertifikalı Tohum Kullanımı ve Sertifikalı Tohum Üretimine Dair Karar kapsamında sertifikalı tohum kullanımı ve sertifikalı tohum üretimi desteklemelerinde 2009 yılında aşağıdaki türlere belirtilen birim miktarlarda destekleme ödemesi yapılır.

4.8.6.5. Çevre amaçlı tarımsal arazilerin korunması desteği

2009/3 Sayılı Bakanlar Kurulu tebliği hükümlerine göre uygulanmaktadır. Amaç toprak ve su kalitesinin korunması, yenilenebilir doğal kaynakların sürdürülebilirliği, erozyonun önlenmesi ve tarımın olumsuz etkilerinin azaltılması yönünde gerekli kültürel tedbirlerin alınmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Bu Tebliğ, hassas bölgelerdeki bozulma ve kirlenme tehdidi altındaki ekolojik dengenin yeniden tesisi ve sürdürülebilirliği için, tarımsal üretim ile iştigal eden üreticileri, uygulamada görev alan kurum ve kuruluşların belirlenmesini, teknik yardımın kapsamını ve yapılacak ödemeye ilişkin usul ve esasları kapsar.

4.8.6.6. Faiz indirimli tarımsal krediler

T.C. Ziraat Bankası A.Ş. aracılığıyla kullanılan tarımsal amaçlı kredilerin tamamı 2010/6 sayılı Bakanlar Kurulu tebliği kapsamında ve çeşitli oranlarda Subvansiyona tabi tutulmaktadır.

Sübvansiyonlu kredi faiz oranları :

T.C. Ziraat Bankası A.Ş. cari tarımsal kredi faiz oranı üzerinden üretim konuları bazında **%25 ile %100** oranında indirim uygulanmaktadır.

Çizelge 4.10. Subvansiyonlu kredilere uygulanan indirim oranları

	Sübvansiyonlu Kredi Konuları	Uygulanacak İndirim Oranı (%)
HAYVANSAL ÜRETİM		
Süt sığırcılığı	İşletme-Yatırım	60
Damızlık düve yetiştiriciliği	İşletme-Yatırım	60
Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği (sığır-manda)	İşletme-Yatırım	50
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği (koyun-keçi)	İşletme-Yatırım	50
Kanatlı sektörüne yönelik bio güvenlik	İşletme	60
Arıcılık	İşletme	50
SU ÜRÜNLERİ		
Su ürünleri yetiştiriciliği	İşletme-Yatırım	50
SERTİFİKALI TOHUM KULLANIMI		
SERTİFİKALI TOHUM, FİDE VE MEYVE FİDANI ÜRETİMİ/KULLANIMI		
Sertifikalı tohum ve fide kullanımı	İşletme	50
Sertifikalı tohum ve fide üretimi	İşletme-Yatırım	50
Sertifikalı meyve fidanı üretimi/kullanımı	İşletme-Yatırım	50
ORGANİK TARIM		
Organik tarım	İşletme-Yatırım	60
Organik girdi üretimi	İşletme-Yatırım	60
İYİ TARIM UYGULAMALARI		
İyi tarım uygulamaları	İşletme-Yatırım	60
ARGE		
Tarımsal AR-GE	Yatırım	40
KONTROLLÜ ÖRTÜALTI TARIMI		
Kontrollü örtüaltı yetiştiriciliği	İşletme-Yatırım	50
TARIMSAL SULAMA		
Tarla içi modern basınçlı sulama sistemleri (damla sulama, yağmurlama sulama)	Yatırım	100
Diğer sulama sistemleri (derin kuyu açılması vb.)	Yatırım	60
TARIMSAL MEKANİZASYON		
Tarımsal mekanizasyon (traktör-bıçerdöver hariç)	Yatırım	50
İHRACATI YAPILAN DOĞAL ÇİÇEK SOĞANLARININ ÜRETİMİ		
İhracatı yapılan doğal çiçek soğanlarının üretimi	İşletme-Yatırım	50
TIBBİ AROMATİK BİTKİ YETİŞTİRİCİLİĞİ		
Tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği	İşletme-Yatırım	50
DİĞER ÜRETİM KONULARI		
Diğer bitkisel üretim	İşletme-Yatırım	25
Diğer hayvansal üretim	İşletme-Yatırım	25
Diğer tarımsal mekanizasyon	İşletme-Yatırım	25
Diğer su ürünleri	İşletme-Yatırım	25
Diğer değişken faizli traktör ve bıçerdöver	İşletme-Yatırım	25

Kaynak: Anonim, 2009f

4.9. Tarımsal destekleme bütçesi

Tarım sektörünün desteklenmesi için ayrılan kaynak GSMH'nın %1'nin altındadır. Bu pay gerektiğinde hükümetçe değiştirilebilmektedir.

Çizelge 4.11. Tarımsal destekleme araçlarının, tarımsal destekleme bütçesi içindeki payı (2005)

Tarımsal Destekleme Araçları	Bütçe Payı (%)
DGD Ödemeleri	45
Fark ödeme uygulaması	13
Hayvancılık destekleri	12
Kırsal kalkınma destekleri	10
Telafi edici ödemeler	5
Ürün sigorta ödemeleri	5
ÇATAK programı destekleri	5
Diğer destekler	5
Toplam	100

Kaynak: Anonim, 2006a

4.9.1. Uygulama esasları

Üreticilere yapılacak her türlü destekleme ödemelerinde, Çiftçi Kayıt ve Hayvan Kayıt Sistemi esas alınacaktır.

Destekleme ödemeleri, bölge, işletme, arazi, ürün, tarım sistemi, sözleşmeli üretim ve çevre dengeleri esas alınarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığının görüşleri doğrultusunda farklı miktarlarda ödenmesi şeklindedir. Bir çiftçinin, işletmenin alabileceği azami toplam destekleme miktarı yıllık olarak belirlenecektir.

Destekleme ürünlerinin ve destekleme ödeme miktarının belirlenmesinde de kalite ve standartlara uygunluk esas kriterlerdir.

Direkt ödenen desteklemelerin dışında destekleme şekilleri vardır. Bunlar faiz indirimli tarımsal kredilerle, yatırım teşvik belgeleridir.

4.10. Yatırım teşvik belgesi

Yatırım teşvik belgeleriyle bir çok sektörde olduğu gibi tarım sektörüne hem bazı muafiyet kolaylıkları, hem de değişik kalemlerde yatırım desteği sağlanmaktadır.

4.11. Tarımda ihracat destekleri

Türkiye de tarım ürünleri ihracatına yönelik teşvikler ürün bazında yapılan ve işletmelere yönelik verilen teşvikler olarak iki grupta sınıflandırılabilir. Ürün bazında verilen ihracat teşvikleri 2003/1 sayılı Tebliği ile (14.4.2003 tarih ve 250079 sayılı RG) işlenmemiş ürünlerde ve ağırlıklı olarak da işlenmiş tarım ürünlerinde uygulanmaktadır. İşletmelere yönelik yardımlar ise aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

- Uluslararası nitelikteki yurt içi ihtisas fuarlarının desteklenmesi
- Çevre maliyetlerinin desteklenmesi
- Pazar araştırması desteği
- Yurt dışında ofis, mağaza açma, işletme ve marka tanıtım faaliyetlerinin desteklenmesi.
- Patent, faydalı model belgesi ve endüstriyel tasarım tescili harcamalarının desteklenmesi
- Araştırma geliştirme
- İstihdam yardımı
- İhracat, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlerde vergi, resim ve harç istisnası

- Eğitim yardımı
- Türk ürünlerinin yurt dışında markalaşması
- Yurtdışında milli ve bireysel düzeyde gerçekleştirilen fuar katılımlarının desteklenmesi çerçevesinde yapılmaktadır. (Anonim, 2004c)

Ayrıca Tarım Satış Kooperatifleri, Tarımsal Üretici Birlikleri ve Ürün İhtisas Borsaları da belirli oranlarda tarımsal destek birimleridir.

Yeniden yapılanma döneminde ortakların ürünlerinin en iyi şekilde değerlendirilmesi, üretici ortaklara ayni ve nakdi kredi sağlanması, ürünlerin pazarlanmasına yönelik üretim ve pazarlama faaliyetlerinde bulunulması olarak belirlenmektedir. 4572 sayılı Kanun ile öngörülen yeniden yapılanma faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli kaynaklar 12/02/2001 tarihinde sağlanan Tarım Reformu Uygulama Projesi (ARIP) ikrazından karşılanmakta, birliklerin ihtiyaç duydukları ürün kredileri ise 4572 sayılı Kanun uyarınca oluşturulan Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu (OFİF) gider hesabından karşılanmaktadır.

Destekleme alımlarının dört ürün grubu ile sınırlanması sonucunda fiyatların serbest rekabet koşullarında oluşumu hedeflenmiştir. Ancak üreticilerin örgütlenme konusundaki yetersizliği düşünüldüğünde, geçiş döneminde fiyat oluşumunda sıkıntılar yaşanmış ve devlet alımlarına alışan üreticiler için zorlu dönem başlamıştır. Bu sürecin aşılmasında üretici örgütlerinin önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda kooperatifçilerin geliştirilmesi kanunu çıkarılmıştır. 6/7/2004 tarih ve 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birliklerinin Kanunu bu konuda sadece bir başlangıç sayılabilir.

Türkiye'nin değişen tarım politikaları kapsamında ticaret borsaları ve özellikle ürün borsaları konusunda yapılan çalışmaların uygulamaya aktarılması önemli görülmektedir. Borsa mantalitesinin oluşabilmesi için üreticilerin eğitilmesi ve borsaların alt yapılarının iyileştirilmesi önem taşımaktadır. 5590 sayılı yasa

18/05/2004 tarihli 5174 sayılı yasayla değiştirilmiştir. Bu yasayla birlikte, ticaret borsalarına tanınan, aktif rollerin kullanılması konusunda oluşturulacak yönetmenlikler çerçevesinde yetersizde olsa gerekli çalışmalar başlatılacaktır. Örneğin buğdayda, Konya, Polatlı, Eskişehir ve Edirne borsalarına önem kazandırılmaya çalışılmaktadır.

18/05/2004 kabul tarihli 5174 sayılı kanunun 5. bölümünde yer alan madde 53. ürün ihtisas borsaları ile ilgili ilk yasal düzenlemedir. Kanunda ürün ihtisas borsalarının anonim şirket ünvanıyla faaliyet göstereceği ve Ticaret Borsalarına kurulmuş ya da kurulacak ürün ihtisas borsalarına ortak olabileceği veya aralarındaki sözleşme uyarınca bunların acentesi olarak çalışabileceği ifade edilmektedir.

4.12. Türkiye tahıl destekleme politikaları

Bir önceki bölümde tahılı da içerisine alan genel destekleme politikalarından detaylarıyla bahsetmeye çalışmıştık. Bu genel desteklemenin bir çoğu zaten tahıla destek içermektedir. Doğrudan Gelir Desteği gibi şimdi biraz daha konuyu özelleştirerek tahıl üreticisini desteklemek amacıyla kullanılan destekleme politikası araçlarından bahsetmeye çalışacağız.

Ülkemizde hububat üreticisine en büyük destek Toprak Mahsulleri Ofisi kanalınca sağlanmıştır. Bu desteğin temel mahiyeti ise destekleme alımları idi. Kooperatifler ve birlikler aracılığı ile de destekleme alımları yapılıyordu ama esas destek TMO den gelmekteydi. Ama zamanla bu desteğin şekli ve oranında ciddi düşmeler yaşandı.

2002 hasat döneminden itibaren destekleme fiyatı açıklanmamaktadır. Hâlbuki önceki yıllarda destekleme fiyatı hasattan çok önce açıklanırdı. TMO AB sistemine uygun bir şekilde hububat piyasalarını düzenlemek üzere yeniden yapılandırılmıştır.

Hububat piyasalarında borsaların güçlendirilmesi ile TMO'nun alımlarının olağanüstü hal stokları ve ilave miktar alımları ile kısıtlanması, mevcut depo

kapasitelerinin özel sektöre devredilmesi veya bu depoların özel sektöre kiralanması yoluyla üretici ve / veya sanayicilerin kullanımına tahsisi, olağanüstü stoklar ve zaman zaman ihtiyaç duyulacak müdahale alımları için orta vade de TMO'nun çekirdek bir yapıda korunması ve alımların sadece borsadan yapılması planlanmaktadır. Ama tahıl çiftçisinin üretim ve Pazar imkanının hızlı düşüşüyle TMO yeniden alımlara başlama durumunda kalmıştır. Bakanlar Kurulu her yıl "Hububat üreticisine destek, prim ödenmesine" dair kararlar alma durumunda kalmıştır. Örneğin Bakanlar Kurulu 1 Mayıs tan geçerli olan 2005 tarihli destekleme primi ödeme kararını onaylayarak yürürlüğe sokmuştu. Buna göre yurt içinde 2005 yılında üretilen buğday, arpa, çavdar, yulaf ve çeltik üreticisine satış belgesinin ibrazı koşuluyla kilo başına destekleme primi ödedi. Primden 2005 yılında çiftçi kayıt sistemine kayıtlı gerçek ve tüzel kişiler yararlandı. Bu konudaki başvurular Tarım Kredi Kooperatiflerine yapılmaktadır ve ödeme Ziraat Bankası aracılığıyla yapılmaktadır.

Bakanlar Kurulunun 2005-2006 dönemi hububat ürünü alımı ve satımı hakkındaki kararı da Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre TMO aldığı ürünün 10 tonluk kısmının bedelini peşin verecek, geri kalanı 30 gün içinde ödeyecektir. Karara göre, TMO Genel Müdürlüğü, altyapısı ve hububat alım-satımı için yeterli olan için ve dış borsalarda vadeli işlemler yapacak borsa bulunmayan veya yeterli olmayan yerlerde TMO, işyerlerinde alım-satım yapacaktır.

4.12.1. Türkiye tahıl destekleme politikasının temel aracı olan TMO'un tarihçesi ve politikaları

10/07/1932 tarihinde yürürlüğe giren 2056 sayılı kanunla da Ziraat Bankası buğday alımı ile görevlendirilmiştir. 11/06/1933 tarih 2303 sayılı kanunla hububat muhafaza tesisleri kurma görevi de yine Ziraat Bankasına verilmiştir.

Buğday üretiminin artması yanında görevlerin çoğalması, ayrıca II. Dünya savaşı belirtilerinin gittikçe artmasıyla Ziraat Bankası bu tesisleri yürütemez hale gelmiş, yalnız bu işlerle uğraşacak bir kuruluşun kurulmasını gerektirmiş ve

13/07/1938 de yayımlanan 24/06/1938 tarih ve 3491 sayılı kanunla TMO kurulmuştur.

TMO sermayesinin tamamı devlete ait, 08/06/1984 tarih, 233 sayılı KİT Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tabi, tüzel kişiliğe ve faaliyetlerinde özerkliğe sahip sorumluluğu sermayesi ile sınırlı bir iktisadi devlet teşekkülüdür. TMO'nun kuruluş dayanağı anılan 233 sayılı KHK'nin geçici 5.1. maddesi uyarınca Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulunca kabul edilen ve 11/12/1984 tarih, 18602 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren TMO'nun ana statüsüdür. TMO'nun denetimi Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu tarafından yapılır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığının ilgili kuruluşudur. Başlangıçta 17 milyon TL olan sermayesi daha sonra 4 milyar TL'ye, sonra 20 trilyon YTL'ye daha sonra 330 trilyon YTL'ye çıkarılmış olup halen 800 milyon TL'dir.

4.12.2. TMO'nun görevi

TMO, kuruluş amacının gerçekleşmesi için; faaliyet alanına giren ürünleri, her yıl cins, nevi ve mahallerine göre tespit olunacak fiyatlarla alım ve satışı yapmak, gerekli stok tesisini ve muhafazasını sağlamak süratiyle, ürünlerin piyasalarında istikrar sağlamaktır. Gerek görülen durumlarda faaliyet konularına giren ürünleri ve bu ürünlerin mamullerini dış piyasalardan satın almak, yurt içinden satın alınan ürünleri dış piyasalara pazarlamak, faaliyet konularına giren ürünlerin muhafaza, kurutma, temizleme, ilaçlama ve kalibrasyon işlerini yapmak, umumi mağazacılık faaliyetlerinde bulunmak siloları işletmek, faaliyet konuları ile ilgili yatırımı etüt, araştırma, fizibilite ve projeler ile gerektiğinde mühendislik ve müşavirlik hizmetlerini yapmak veya yaptırmak, gerekli makine ve teçhizatın teminini sağlamak, alım, satım, nakliyat, imalat, depolama ve muhafaza işleri için şirket ve kooperatifler kurmak veya kurulan ortaklıklara katılmak, teknik rehberlik yapmak, haşhaş ekimi yapacak olanlara izin belgesi vermek ve uyuşturucu madde ticaretini denetiminde tutma gibi ayrıntılı görevleri vardır.

4.12.3. TMO'nun organları:

Yönetim Kurulu ve Genel Müdürlüktür. Yönetim Kurulu TMO'nun en yüksek seviyede yetkili ve sorumlu “Karar” organıdır. Genel Müdürlük ise yetkili ve sorumlu “yürütme” organıdır.

4.12.4. TMO destekleme alım politikaları

2005-2006 Alım dönemlerinde genel mağazacılık faaliyetlerine devam edilmiş ve kendi alım fiyatlarını açıklamıştır. Alım fiyatları TMO tarafından kademli olarak belirlenmiştir. Ürün bedelinin 10 tonu peşin bakiyesi 30 gün içinde ödenmiştir. İlk kez 2005 yılında hububat alımlarında prim ödemesi uygulanmasına başlanmıştır.

Çizelge 4.12. Türkiye’de hububat üretimi ve TMO’nun alım miktarları

YILLAR	ÜRETİM (TON)	TMO ALIM (TON)	TMO ALIMLARININ ÜRETİME ORANI (%)
1997	29 720 000	5 857 416	19.7
1998	33 157 000	8 030 848	24.2
1999	28 860 000	5 542 446	19.2
2000	32 722 000	3 559 083	10.8
2001	29 545 000	2 444 350	08.8
2002	30 805 000	872 106	02.5
2003	30 782 000	1 089 741	3.5
2004	33 995 000	2 368 670	06.9
2005	36 085 000	5 650 196	15.7
2006	34 800 000	2 277 000	6.5
2007	28 932 000	220 000	0.76
2008	29 200 000	64 000	0.21

Kaynak : Anonim, 2005e

4.12.5. TMO'nun alımını yaptığı başlıca hububat çeşitleri

Türkiye’de hububat çeşitleri zaman içerisinde değişiklik göstermekte olup, bugün için tescilli 266 (22’si Üniversiteler, 21’i Özel sektör ve 223’ü kamu sektörü) bulunmaktadır. TMO tarafın 86 civarında hububat çeşidi satın alınmaktadır.

Buğday

Makarnalık buğdaylar: Altındağ – 95, Berkmen – 469, Ç – 1252, Kızıltan – 91, Kunduru – 1149, Selçuklu – 97, Aydın – 93, Balcalı – 85, Ceylan – 95, Cosmodor, Çakmak – 79, Diyarbakır – 81, Ege – 88, Fırat – 93, Gediz – 75, Harran – 95, Messepia, Salihli – 92, Sham – 1, Suevo, Zenit

Kırmızı ekmeklik buğdaylar: Bezostoja-1, Doğu – 88, Gün – 91, Karasu – 90, Sagittario, Demin – 2000, Flamura – 80, Flamura – 85, Galia, İkizce – 96, Karacabey – 97, Kınacı – 97, Konya – 2002, Kop, Kop – 5, Momchil, Pamukova – 97, Pandas, Pehlivan, Saraybosna, Megev, Prastar, Sadova, Sana

Beyaz ekmeklik buğdaylar: Anadolu Beyaz, Kıras 66, Adana – 99, Altay 2000, Basribey – 95, Başak – 95, Bayraktar 2000, Ceyhan – 99, Cumhuriyet – 75, Genç – 99, Gerele – 29, Gönen, İzmir – 85, Keşifbey – 95, Kırgız – 95, Kırkpınar – 79, Kutluk – 99, Nurkent, Palandöken – 97, Seyhan – 95, Sultan – 95, Süzen – 97, Tir, Topbaş – 111/33, Yereğir – 89, Ağrı «5»093, Atay – 85, Dağtaş – 95, Dariel, Doğan kent – 1, Galil, Saroz – 95, Tahirova, Ziyabey – 98

Arpa: Beyaz Arpa, Siyah ve Çakır Arpa

Celtik: **Uzun Dane:** Baldo, Rocco, Korali, Osmancık, Ribe.

Orta Dane: Veneria, Calrose **Kısa Dane:** Krasnodrosky

Ayrıca mısır, yulaf, çavdar ve triticale (üçgül) de alınmaktadır.

4.13. Türkiye için tahılın önemi

Binlerce yıllık geçmişe dayanan tahıl üretimi tüm ülke sathına yayılmıştır. Üretim miktarı açısından bitkisel ürünler içerisinde büyük yer tutan tahıllar gurubu ürünleri, insan beslenmesindeki önemi yanında milyonlarca üreticinin gelir kaynağını oluşturmaktadır ve gıda sanayine hammadde sağlamaktadır.

Tahıl ekili alanların %67,3'ünü buğday, %26'sını arpa, %3,7'sini mısır, %3'ünü yulaf, çavdar, kaplıca, darı, pirinç ve kuşyemi ile mahlut almaktadır.

Buğday üretimi 1946-1950 yılları arasında 3.6 milyon ton iken, 2008 yılında 21 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Arpa üretimi 1946-50 yılları arasında 1.7 milyon ton iken, 2008 yılında 9,5 milyon ton olmuştur.

Mısır da kararlı bir artış gözlenmektedir. Çeltik üretiminde, 1946 yılından itibaren ekim alanı ve üretim miktarında kaydedilen artış, ekim alanlarının daralmasına paralel olarak üretim miktarında da istenen artışı ortaya çıkarmamış ve ithalat oranı yükselmiştir.

4.14. Hububat üretimi ile ilgili Türkiye'nin bazı temel göstergeleri

Çizelge 4.13. Tahıl ürünlerinin üretim miktarları (1995 – 2009-bin ton)

Yıllar	Toplam	Buğday	Arpa	Çavdar	Yulaf	Mısır	Pirinç	Diğer
1995	28 084	18 000	7 500	240	250	1 900	150	44
1996	29 231	18 500	8 000	245	275	2 000	168	43
1997	29 651	18 650	8 200	235	280	2 080	165	41
1998	33 061	21 000	9 000	232	310	2 300	189	30
1999	28 752	18 000	7 700	233	290	2 297	204	28
2000	32 109	21 000	8 000	260	314	2 300	210	25
2001	29 441	19 000	7 500	220	265	2 200	230	26
2002	31 810	21 000	7 500	235	290	2 500	255	40
2003	30 658	19 000	8 100	240	270	2 800	223	25
2004	34 046	21 000	9 000	270	275	3 000	294	181
2005	36 361	21 500	9 500	270	270	4 200	360	261
2006	34 839	20 010	9 551	271	209	3 811	696	291
2007	29 307	17 134	7 306	240	190	3 535	648	254
2008	33 038	17 782	9 500	246	196	4 274	753	287
2009	33 741	20 600	7 300	334	213	4 250	750	294

Kaynak: Anonim, 2009g

Türkiye tahıl üretimine bakıldığında özellikle son 20 yılda çok ciddi bir üretim artışının olmadığı görülecektir. Özellikle buğday üretiminde ciddi bir artış söz konusu değildir. Arpa ve mısırdaki ise belirgin bir artış söz konusudur.

4.15. Tahıl Borsaları İşlem Hacimleri ve Fiyatları

Borsada işlem gören buğday, arpa, çavdar ve yulaf TMO Eskişehir, Konya, Polatlı, Çorum ve Edirne borsalarında mısır ise Adana borsasından günlük olarak takip edilmektedir. 01/02/2010 tarihi itibarıyla borsadaki işlem ve en düşük fiyatlar şöyledir.

Çizelge 4.14. Borsaların karşılaştırılması (Ton/TL)

ÜRÜNÜN ADI	BORSA İŞLEMLERİ	
	BORSA İŞLEM HACMİ (TON)	TON FİYATI (TON/TL)
ESKİŞEHİR BORSASI		
ANA. KIR. SERT EKM. (BEZOSTAJA)	490	544
BEYAZ YARI SERT EKM. (GEREK)	457	472
ARPA	819	372
ÇAVDAR	1	360
YULAF	21	426
KONYA BORSASI		
ANADOLU DURUM BUĞ.	3 166	495
ANA. KIR. SERT EKM. (BEZOSTAJA)	1 314	531
BEYAZ YARI SERT EKM. (GEREK)	1 591	502
ARPA	1 073	362
ÇAVDAR	9	366
YULAF	28	401
POLATLI BORSASI		
ANADOLU DURUM BUĞ.	-	-
ANA. KIR. SERT EKM. (BEZOSTAJA)	4 908	580
BEYAZ YARI SERT EKM. (GEREK)	65	477
ARPA	921	372
ÇAVDAR	6	399
YULAF	120	427
ÇORUM BORSASI		
ANADOLU DURUM BUĞ.	105	456
ANA. KIR. SERT EKM. (BEZOSTAJA)	-	-
ARPA	172	359
EDİRNE BORSASI		
KIRMIZI YARI SERT EKM.BUĞDAY	429	549
ADANA BORSASI		
MISIR	4 959	422
BANDIRMA BORSASI		
BEYAZ YARI SERT EKM. (GEREK)	113	561

Kaynak: Anonim, 2010a

Görüleceği üzere ülkemizdeki tahıl işlemleri yapan borsa sayısı ve işlem hacmi yetersizdir. Borsalar işlevlerini tam olarak yerine getiremedikleri için, TMO

gibi bir KİT'e ihtiyaç duyulmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise borsalar ve birlikler etkin oldukları için TMO gibi KİT'lere gerek duyulmamaktadır.

4.16. Karşılaştırma Açısından Dünya Tahıl Üretimi

Çizelge 4.15. Dünya tahıl üretimi (2009) (bin ton)

ÜLKE ADI	BUĞDAY	ARPA	MISIR
AVRUPA (27)	138 700	61 700	56 600
ÇİN	114 000	3 000	154 000
HİNDİSTAN	80 600	1 500	18 000
A.B.D.	60 300	5 000	334 100
RUSYA	61 500	17 900	-
KANADA	26 500	9 500	9 600
AVUSTRALYA	21 500	8 300	0 300
TÜRKİYE	20 600	6 000	3 800
UKRAYNA	20 900	11 800	10 500
ARJANTİN	8 000	1 600	15 000
KAZAKİSTAN	16 000	2 400	-
DÜNYA TOPLAMI	674 300	149 200	791 300

Kaynak: Anonim, 2009h

Hububat üretiminde arazi genişliğimizle orantılı bir üretimimizin olmadığı görülmektedir. Dekar başına hububat verimi dünya standartlarının çok altındadır ve bu nedenle de desteklemeler olmaksızın tahıl sektörünün ayakta kalması ve dünya ölçeğinde rekabet etmesi çok zordur.

Ülkemizdeki tahıl üretimindeki verim düşüklüğünden bahsetmiştik ama uygulanan yöntemlerin zamanla (kısmi de olsa) belli artışlara yol açtığı da bir gerçektir. Gübre kullanımındaki artış, kaliteli tohum kullanımı, zararlıyla mücadele vb. etmenler verimlilikteki artışın temel sebebi olmuştur. 1962'de hektardaki buğday verimi 1.1 tondur. 2002'de ise bu hektarda 2.1 tona yükseldi. AB ise bu oran 1962'de 2.8 ton iken 2002'de 5.7 tona çıkmıştır. Bütün bunlar şunu göstermektedir ki şartların ve destek politikalarının iyileştirilmesi tahılda bir verimlilik artışına neden olacaktır.

Ülkemizdeki Tarım Sektörünün Yeri, Önemi ve Teşvik Uygulamaları adlı 30 nolu yayında bazı yıllardaki hafif oynamaların olması (özellikle buğday ve arpada)

yıllık yağış ve diğer doğa kaynaklı nedenlerdendir. Ama özellikle mısırdaki %100'den fazla artışın temel nedeni sulama imkânlarının artması, kaliteli tohum kullanımı ve zirai mücadeledeki başarıdır.

4.17. Avrupa Birliği ve Türkiye Tarım ve Tahıl Destekleme Politikalarının Karşılaştırılması ve Farklılıklar ile Genel Tablo

Şimdiye kadarki çalışmamızda Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Tarım ve Tahıl Politikalarını inceleyip verilen desteklemeleri değişik yönleri ile ele almaya çalıştık. Bu bölümde ise politikaların karşılaştırılmasını yapıp, ülkemizin temel eksikliklerini bu sayede analiz etmeye çalışacağız.

Türkiye ile AB üyesi ülkelerin tarımsal yapıları arasında yapılacak bir karşılaştırma, hiçte küçümsenmeyecek bir yapısal farklılığı ortaya çıkaracaktır.

Örneğin, AB ülkelerinde tarımsal nüfus 1987'de %8'den 1995'te %5.3'e düşmüştür. 2003 yılı itibarıyla bu oran %4'e düşmüştür. Türkiye'de ise bu oran 2001'de %31,5'tir. AB ve Türkiye'deki bazı göstergeleri şöyle kıyaslayabiliriz.

Çizelge 4.16. Çeşitli göstergeler açısından AB ve Türkiye (2008)

GÖSTERGELER	TÜRKİYE	AB
Yüzölçümü (1000 km ²)	774.0	4 422
Nüfus (milyon)	72	488
Kişi Başına GSMH (1000 \$)	4	25
Toplam Tarım Alanı (1000 ha)	27 000	183 600
Toplam İşletme Sayısı (1000 Adet)	4 106	10 314
Ortalama İşletme Genişliği (ha)	9.1	15.9
Tarım Nüfusu (milyon)	20.5	15.6
İstihdamda Tarımsal Nüfusun Payı (%)	33.9	6.6
GSMH'da Tarımın Payı (%)	11.5	2.5
İhracatta Tarımın Payı (%)	0.7	41.4
İthalatta Tarımın Payı (%)	1	40.3

Kaynak: Anonim, 2008c

Çizelge 4.23.'ten anlaşılacağı gibi Türkiye'nin ekonomik göstergeler bakımından AB'nin gerisinde olduğu görülmektedir. Türkiye'de tarımsal nüfus toplam nüfusun %33,9'unu oluştururken, AB'de tarımsal nüfusun toplam nüfusa oranı %6,6'dır. Türkiye'de toplam 27 milyon ha tarım alanını işleyen işletme sayısı 4

milyondur. AB’de toplam 183 milyon ha’lık tarım alanını işleyen işletme sayısı ise 10 milyondur. Ortalama işletme genişliği ise AB’de Türkiye’deki işletme genişliğinin yaklaşık 3 katıdır.

Türkiye tek başına AB karşısında önemli bir tarım arazisi varlığına sahiptir. Türkiye 27 000 000 ha olan tarım arazisinin %62.22’sini işlenen alan, %31.58’ini çayır-mera alanları, %6.20’sini meyve ve bağ alanları oluşturmaktadır. AB ülkelerinden Finlandiya’da tarım arazilerinin %98.74’ünü, İsveç’te %85.62’sini ve Danimarka da %85.37’sini işlenen alan oluşturmaktadır. İrlanda da işlenen alan % 25.43’tür.

Türkiye ve AB tarımı bazı ölçüler yardımı ile karşılaştırıldığında, öncelikle üzerinde durulması gereken konu arazi varlığı ve arazinin kullanılış biçimidir. Türkiye AB’ye kıyasla önemli bir arazi varlığına sahiptir. Ne var ki bu arazi varlığını yeterince değerlendirememektedir.

4.17.1. AB ve Türkiye tahıl destekleme politikalarındaki benzerlikler

AB ve Türkiye tahıl destekleme politikalarındaki benzerlikler esasında ülkemizin OTP’ye uyum sürecinde yaptığı reformların ortaya çıkardığı benzerliklerdir.

- Her iki tahıl politikasında müdahale kapsamında makarnalık buğday, ekmeklik buğday, arpa, mısır ve çeltik ürünleri yer almaktadır.
- Bu ürünlerin müdahale kurumlarınca alımlarında, ekmeklik buğday, arpa, mısır ve çeltikte alım sınırları uygulanmaktadır.
- Hububat alımlarında ödeme süreleri aşağı yukarı aynıdır. (30-60 gün arası)
- AB ve Türk tahıl politikalarının yürütülmesinde anahtar rolü (küçük farklılıklar olsa da) ödeme kurumları oynamaktadır.

- Her iki tarafta da desteklemeler seçilmiş ürünlere yönelik olarak yapılmaktadır ve rekabetçi bir yapı hedeflenmektedir. Her iki yapıda da temel mantık ihracatın arttırılmasıdır.
- Her iki tarafta da tahıl üretim alanlarında bir daralma yaşanmaktadır.

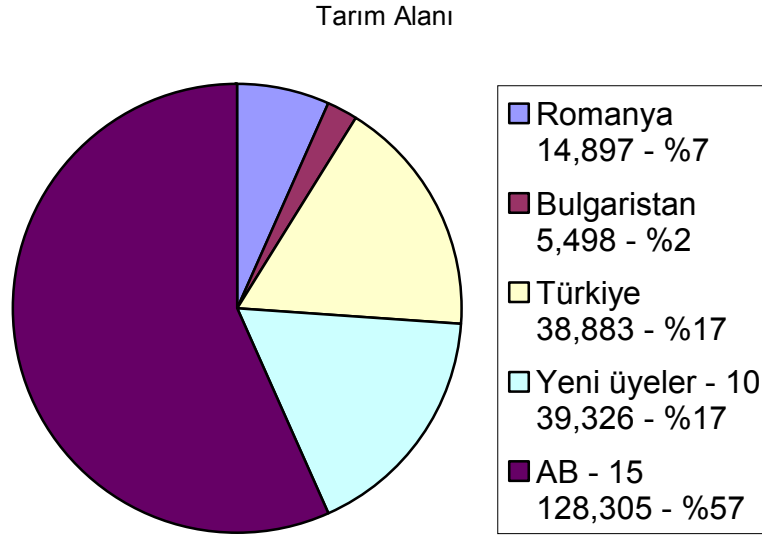
4.17.2. AB ve Türkiye tahıl destekleme politikalarındaki farklılıklar

- AB tahıl destekleme politikası 40 yıllık bir sürece dayanmaktadır ve bir süreklilik arz eder. Türkiye’de ise değişik dönemlerde farklı politikalar uygulanmıştır.
- AB’de tahıl üretim alanları genelde büyük ölçekli alanlardır. Türkiye’de ise küçük ve dağınık üretim alanları söz konusudur.
- Toplulukta, çok yaygın ve gelişmiş bir özel sektör depoculuğu olduğundan müdahale alımlarından sorumlu ödeme kurumlarının kendilerine ait depoları olmayıp stoklamayı sözleşmeli özel depolar aracılığıyla yapmaktadırlar. Türkiye’de ise durum tersidir. Müdahaleyi ve depolamayı TMO yapmıştır.
- Üye devletlerin müdahale alımlarının finansmanı FEOGA (Avrupa Tarımsal Garanti ve Yön Verme Fonu) tarafından karşılanmaktadır ve çok büyük bir bütçeye sahiptir. Türkiye’de ise destekleme genelde hazineden karşılanan bütçelerle ve kısıtlı oranlarda yapılmaktadır.
- AB de mekanizasyon tekno parklar şeklinde geliştirilmiştir. Türkiye’de mekanizasyon özellikle tahıl üretiminde yeterli seviyede değildir.
- Organik tahıl üretimi AB’de yaygın Türkiye’de ise yeni yeni gelişmektedir.

- Avrupa Birliği'nde eğitilmiş insan durumu Türkiye'ye göre çok yüksektir. Ayrıca tahıl ürünlerine yüksek katma değer katan bir sanayi altyapısı mevcuttur.
- Avrupa Birliği'nde çiftçi örgütleri yaygındır ve ürünlerin önemli bir kısmı tahıl borsalarında işlem görmektedir. Türkiye'de çiftçi örgütlenmesi zayıftır, borsalar yetersiz ve işlevsizdir.
- Avrupa Birliği'nde uygulanan destekler mekanizasyon ve yüksek girdi kullanımını nedeniyle verim yüksek, Türkiye'de ise düşüktür.
- Avrupa Birliği'nde fiyat desteği ön sıraları alırken (diğer desteklere oranla %62) Türkiye'de ise DGD oranı diğer desteklere oranla çok daha yüksektir. Halbuki DGD üretim fazlası veren ülkelerde ön planda tutulan bir destek tipidir. Türkiye'de ise bir üretim açığı söz konusudur.
- Avrupa Birliği'nde tahıl üretimi teknolojik olanaklarında yoğun desteğiyle çevresel faktörlerden çok daha az etkilenerek yapılmaktadır. Türkiye'de ise mevsimsel etmenlerin etkisiyle tahıl rekolteleri değişken bir seyir izlemektedir.

4.17.3. Türk tarımının topluluk tarımına uyumunda ortaya çıkacak tablo

Çizelge 4.17. Türkiye'nin AB'ye üye olması durumunda AB'nin tarımda kullanılan toplam arazisi içinde edineceği payı ($\times 1000$)

ha)

Kaynak: İnan, (2003)

Türkiye'nin tarımda kullanılan arazi miktarı yeni üye 10 ülkenin arazi miktarından daha fazladır. Türkiye'nin üyeliği durumunda AB'nin toplam tarımda kullanılan arazisinin %17'sini Türkiye oluşturacaktır.

4.17.4. Avrupa Birliği'ne uyumda Türkiye'de ortaya çıkacak tahıl üretim durumu

Uyum süreciyle birlikte özellikle tahıl üretiminde bazı sorunlar yaşanmıştır. Tarım kesimine kaynak aktarımı azalmış (4.3 milyar dolar) bu tahıl üretimini de etkilemiştir.

Programın uygulanması sonucu tarımsal gelirden (1999-2002) %16'lık bir kayıp yaşanmıştır. Sübvansiyonlarda ise 5.5 milyar dolarlık bir azalmaya gidilmiştir. Tarımsal ürünlerde %4'lük bir üretim düşüşü gerçekleşmiş ve çiftçinin uğradığı 1.45 milyar dolarlık bir kayıp söz konusu olmuştur. Tarımsal fiyatlardaki reel düşüş ise %

13'tür. En büyük zarar tütün, şeker pancarı, fındık ve hububatta olmuştur. Hükümetlerin müdahale alımlarındaki oranı azaltması sonucu hububat (buğday, arpa, yulaf) fiyatlarında %5 ile %10 arasında bir düşme görülmüştür. Gübre fiyatları bu süreçte ikiye katlanmıştır. Bu da gübre ve ilaç kullanımında %30'luk bir düşüşe sebep olmuştur. Tarımsal kredi hacminde de 1/3 lük bir düşüş yaşanmıştır. Ekili alanlarda 450 bir hektarlık azalma söz konusudur. Doğrudan Gelir Desteği tarımdaki bu düşüşe engel olamamıştır ve DGD üreticinin genel gelir kaybının en fazla %50'sini karşılayabilmiştir.

Tahıl ekilen alanlarda bir düşüş söz konusudur. Çünkü en fazla gelir kaybı özellikle buğday ve arpa üreticisinde olmuştur. Buğday ülke insanımızın kalori ihtiyacının %50'sini karşılayan temel bir besindir. Türkiye'nin mevcut 4 milyon tarım işletmesinin büyük bir bölümü tamamen veya kısmen buğday üretimi yapmaktadır. Buna karşın, Türkiye de buğday üretimi 20 yıla yakın bir süredir 18-19 milyon ton civarında gerçekleşmiştir. Sözü edilen sürede nüfus artış oranı düşünüldüğünde, mevcut durum, reel anlamda bir gerilemeyi işaret ediyor. Nitekim bu durum buğday ithalat ve ihracat rakamlarına bakıldığında açıkça görülmektedir. Üretimin en düşük olduğu 2003 yılında ithalatımız 1 000 000 ton iken, 2008 piyasa yılında 3 708 000 ton olarak gerçekleşmiştir. Buna karşılık ihracatımız aynı yıllar itibariyle bakıldığında 2003 yılında 33 000 tondan, 2008 piyasa yılında 1 000 000 tona yükselmiştir.

1999-2000 piyasa yılında TMO'nun buğday alım miktarı 4 200 000 ton iken, 2000-2001 yılında 3 000 000 tona, 2001-2002 yılında 1 500 000 tona, 2002-2003 piyasa yılında 333 000 tona kadar gerilemiştir. 2003-2004 yılı alım miktarı 2 000 000 ton, 2005 yılında 4 171 000 ton, 2006 yılında 1 456 000 ton, 2007 yılında 121 000 ton, 2008 yılında ise 62 934 ton olarak gerçekleşmiştir. (Anonim, 2009)

4.17.5. Sonuç

Tarım sektörü ve özellikle de bu sektör içerisinde tahıl üreticisi desteklenmediği ve yönlendirilmediği takdirde gelişmesi mümkün olmayan bir sektördür. Türkiye’de üretimdeki duraklama ve gerilemenin en önemli nedeni desteklerin kaldırılması ya da yetersizliği iken gelişmiş ülkelerde durum tam tersidir.

Avrupa Birliği (AB) bütçesinin %50’sini tarımsal desteklere ayırmaktadır. Türkiye de ise 2004 bütçesinde tarımsal destekler 3,4 milyar YTL olarak açıklanmıştı. Bu rakam bütçenin %2,3’ü, GSMH’nin ise %1’ini bile bulmamaktadır. Tarım sektöründeki istihdamın yoğunluğu düşünüldüğünde bu rakamın ne kadar olduğu daha iyi anlaşılabilir.

Ancak son yıllarda AB de tarıma verilen destek azalmaktadır. Bunun sebebi bu ülkelerin tarımsal üretiminde “aşırı üretim” aşamasına geçmiş bulunmalarındadır. Bu durum dünya piyasalarındaki rekabeti zorlaştırmaktadır.

Dünya Ticaret Örgütü’nün (DTÖ) Cenevre’deki toplantısında aldığı fiyat desteklerin azaltılması ve gümrük duvarlarının indirilmesi kararı, aşırı üretim gerçekleştiren ülkelerin “daha fazla sübvansiyon” aracılığıyla rekabeti yerine geliştirmekte olan ülkelerin pazarlarını koruyan engelleri daha kolay aşma yoluyla rekabet etmelerine yönelik bir yöntem olarak görünmektedir. Bu nedenle gelişmiş ülkelerdeki sübvansiyonlar giderek üretimi teşvikten çok üretimi sınırlamaya ve yönde alınan önlemler dolayısıyla üreticinin uğradığı zararı telafi etmeye yönelmektedir.

Bir ülkede ne kadar üretim fazlası varsa, DGD oranı o ölçüde yüksek tutulur üretimi yönlendirmek ve teşvik etmek için ise fiyat destekleri kullanılır. Üst paragrafta gelişmiş ülkelerde bu nedenle DGD’ye bir yöneliş olduğundan söz etmiştik. Türkiye de ise durum tam tersidir, üretim açığı olduğu halde DGD toplam desteğin neredeyse tamamına yakını oluşturur. Bunda bir tezat söz konusudur. DGD oranının Türkiye de gelişmiş ülkelere kıyasla bile çok yüksektir. Örneğin

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde DGD'nin tarımsal destekler içindeki payı %8'dir. Verilen desteğin %50si fiyat desteğidir. Fiyat desteğinin AB'de oranı %62 dir. AB'nin bir yılda tarıma yaptığı sübvansiyon 45 milyar Euro'dur. ABD'de fert başına verilen destek Türkiye'nin 35 katıdır. (Anonim, 2004d)

Türkiye'ye 2002 yılında AB yardımı 200 milyon Euro'ya ulaşmıştır. 2004, 2005 ve 2006 yılları için toplam 1 105 milyar Euro bütçe ayrılmıştır. Günümüzde bu yardım tutarı, projeler dahil 1 500 milyar Euro civarındadır. (Anonim, 2009j)

AB yeni üye ülkelere ise (10 ülke) 2004-2005 döneminde tahsis edilmek üzere, 40.8 milyar Euro ödenek öngörülmüştür. Yeni üye ülkelere AB'nin eski üye ülkelerine uygulanacak olan doğrudan ödemelerin 2004 yılında sadece %25'ini 2005 yılında ise %10'unu almışlardır ve 2006 yılında ise %35'inin ödenmesi planlanmıştır. 2007 yılından itibaren de her yıl doğrudan ödeme oranının %10 artırılacağı ve 2013 yılında ise eski üyelerle aynı düzeyde ödeme programı uygulanacağı ifade edilmiştir. Ayrıca AB'de yeni üye ülkeler için yapısal teşvikler kapsamında 21.75 milyar Euro ayrılmıştır. Ne var ki yapı politikalarına ilişkin, bu destekler projelerle ilişkilendirilmiştir. Her şeye karşın yeni üyelerin AB bütçesine yaptıkları katkı, alacaklarının yanında oldukça azdır. Örneğin yeni üyeler AB bütçesine 2000-2006 yılları için yaptıkları ödemeler 14.8 milyar Euro olmasına karşın aldıkları destek tutarı 40.8 milyar Euro'dur.

Türkiye uygulanacak olan desteklerin oranı ise daha düşük olacaktır. 2003 te kabul edilen reform programına göre doğrudan ödemeler 2007 yılında %4, 2008 de %12 ve 2012 de %19 azalacaktır. Bu da Avrupa desteğinde bir büyümenin tarımda artık kolay olmayacağını göstermektedir. Ülkemiz bu nedenle kendi kaynaklarını daha rasyonel bir tarzda organize ederek tarımını özelde de beslenmemizde temel kaynak olan tahıl tarımını yeniden örgütleyip gelişmiş ülkelerle rekabet edebilecek düzeye getirilmelidir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarım tüm ülkeler için vazgeçilmez bir kaynaktır ve bu gelecekte de böyle kalacaktır. En gelişmiş ülkelerin ve özelden de AB'nin tarıma verdiği önem ve desteği örneklemelerle anlatmaya çalıştık. Ülkemiz geçmişte bir tarım ülkesiydi. Gelecekte de tarım ülkemizin vazgeçilmez bir sektörü olacaktır. Özellikle de tahıl üretimi her açıdan ülkemiz için hayati bir beslenme kaynağıdır. Ama şu da bir gerçektir ki; tarım sektöre gıda güvenliği, kırsal kalkınma, yapısal uyum, gelir ve çevre hedeflerine yönelik çok fonksiyonlu genel yapısı ile de stratejik bir sektördür.

Tarım politikaları, geniş bir etki alanına sahip olması nedeniyle ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasi politikalarının en önemli parçalarından birisidir. Tarım sektörü yapısı gereği, devlet müdahalelerini ve desteklemeleri zorunlu kılmaktadır. Bu müdahalelerin ve desteklerin ülkelere göre, amaç ve araçları farklılık göstermekle birlikte nihai hedef, üreticilere adil ve yeterli bir yaşam standardının sağlanmasının yanı sıra, tüketicilere uygun fiyatta yeterli ürün arzının garanti edilmesidir.

Türkiye'nin beş yıllık kalkınma planlarında temel politikalar genellikle artan nüfusun beslenmesi ihtiyacının karşılanması üretimde risklerin azaltılması, tarımda çalışanlara düzenli gelir temin edilmesi, kırsal kesimin kalkınması ve kendine yeterlilik oranının yükseltilmesi şeklinde olmuştur. 27 Ülkenin siyasi ve ekonomik şartları bu hedeflerin yakalanmasını zorlaştırmıştır. Ayrıca bir nihai hedefte AB katılım için tarımın AB'ye uyumu sorunu olmuştur.

Tarım sektörünün ekonomik ve sosyal açıdan taşıdığı önem yanında karşı karşıya olduğu riskler ve sahip olduğu yapısal özellikler, sektörün desteklenmesine ve korunmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan, sektörde üretim sürecinin uzun, parasal geri dönüşüm hızının düşük, sermaye birikiminin yetersiz ve yatırımların az olması destekleme teşviklerinin önemini artırmaktadır.

Uzun yıllar, (AB'ye çok yetersiz olsada) Pazar fiyat müdahaleleri ve destekleme alımları, girdi destekleri, tarımsal kredi faiz sübvansiyonları, doğal afet

ödemeleri, ürün teşvik primi gibi nakdi destekler yanında, araştırma, eğitim, yayım ve kontrol gibi hizmetler, tarımsal alt yapı yatırımları ve ithalata uygulanan korumalar ve ihracat teşvikleri ile sürdürülen destekleme politikaları, AB uyumu temelinde farklı bir boyut kazanmış ve desteklerin bir çoğu ortadan kalkarak DGD devreye girmiştir. Tarımdaki bu yeni süreci planlayıp, destekleri organize etmek amacı ile Yeniden Yapılandırma ve Destekleme Kurulu oluşturulmuştur.

Avrupa Birliği ve Türkiye tarımındaki farklılığın en önemli yanı teknolojinin Avrupa da yoğun kullanılması, ülkemizde ise yeterli oranda kullanılmamasıdır. Çiftçilerimizin ayrıca eğitim seviyeleri düşük olup, girdi kullanım konusunda yeterli bilgiye sahip değiller. İşletme sayısı 4 milyon olup bunların çoğu küçük işletmelerdir. Ülkemizde ortalama işletme büyüklüğü 66 dekadır. Bu durum teknoloji kullanımında zayıflığa dolayısıyla düşük verime sebep olmaktadır. Avrupa işletmeleri için ucuz finansman imkanları mevcuttur. Ülkemizdeki finansman imkanları kısıtlı ve faiz oranları Avrupa'ya göre daha yüksektir.

Türkiye'de Uluslararası politikalar ve AB uyumuna yönelik zorunlu olarak gündeme getirilen uygulamalar (hazırlıksız olma ve siyasi kararlardaki hatalar nedeniyle) takım sektörünü olumsuz etkilemiştir. Türkiye'nin tarımını ilerletmesi için tarımda yani bir destekleme hamlesi başlatması ve bunu da AB ile uyumlu olarak yapması zorunludur. Tarımda ve tahıl üretim politikalarında yapılması gerekenler özetle şunlardır.

Destekleme ve politikalar belirlenirken bölgesel farklılıklar ve ihtisaslaşma dikkate alınmalıdır.

Ortak bir destekleme fonu oluşturulmalı ve destekleme politikalarında öncelikler ve denge göz önünde bulundurulmalıdır.

Destekleme politikaları tarımın yapısal problemlerinin çözümüne katkıda bulunmalıdır. Türkiye tarımının verimlilik, ekonomik olmayan işletme büyüklüğü, kırsal alanda çalışan iş gücü fazlalığı, bölgeler arası dengesizlikler ve tarımsal eğitim,

araştırma ve yayım sistemindeki koordinasyon yetersizliği gibi önemli yapısal problemlerin çözümüne kaynak ayrılması zorunludur.

Destekleme ile ilgili karar mekanizmaları tamamen Tarım Bakanlığı içinde AB'deki "Ödeme Kurumlarına" benzer bir şekilde oluşturulmalı ve gerekirse ilgili bakanlık ve kurumların bilgisine başvurulmalıdır. AB üyesi ülkelerde ödeme kurumları, bu ülkelerdeki Tarım Bakanlığı bünyesinde görev yapan ve AB kurallarına göre belirlenmiş kurumlardır.

Doğrudan Gelir Desteği (DGD) üretim fazlalığı veren ürünlerin kontrol edilmesinde bir politika aracı olarak kullanılabilir. DGD üretim açığı olan ürünlerde bu ürünlerin üretiminin teşvik edilmesi için ABD ve AB örneğinde olduğu gibi ürüne bağımlı bir destekleme aracı olarak kullanılabilir. Keza ülkemiz tarımının en önemli problemi olan küçük işletmelerin büyüklerinin artırılmalarını teşvik edecek şekilde bir DGD uygulaması yapılabilir.

Küçük çiftçilerin örgütlenmesi yoluyla tarımsal maliyetlerin aşağıya çekilmesine çalışılabilir.

Çiftçilerin kendi örgütleri aracılığı ile pazara girmeleri sağlanabilir.

Kırsal sanayi yerinde geliştirilmeli, ulusal kırsal yoksulluğu azaltma politikası ile güçlü yönlerimiz, zayıf yönlerimiz belirlenmeli ve buna dayalı stratejiler geliştirilmelidir.

Çevreyi koruma ve kırsal alanı devam ettirmeye yönelik tarımsal üretim yöntemleri hızla geliştirilmelidir.

Alternatif gelir ve çeşitlendirilmiş faaliyetlerin üretim biçimleri geliştirilmelidir.

Üretici grupları kurulmalı ve köylerin yenilenmesi, geliştirilmesi ve kırsal mirasın korunması sağlanmalıdır.

Arazi iyileştirilmesi, sulamanın yaygınlaştırılması, yeniden parsellenme, arazi kayıt sistemini daha sağlam tutma ve güncelleştirme yapılmalıdır.

Kırsal altyapı geliştirilmek, çiftlik yardım ve çiftlik yönetim hizmetleri organizasyonu kurulmalıdır.

Biyolojik çeşitlilik korunmalı ve bitki sağlığı konularına dikkat edilmelidir.

Organik tarıma önem verilip, kaynak aktarılmalı ve organize tarım bölgeleri oluşturulmalıdır.

Köylü – çiftçi yerine, mühendis tarımcı kompozisyonu oluşturulmalı ve tarımda mekanizasyon en üst seviyeye çıkarılmalıdır.

Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri yaygınlaştırılmalı ve var olanların sağlıklı hale getirilmesine çalışılmalıdır. Kooperatif ve Birlikler, üretici ortakların ürünlerinin en iyi şekilde değerlendirilmesin, üretici ortaklara aynı ve nakdi kredi sağlanması, ürünlerin pazarlanmasına yönelik üretim ve pazarlama faaliyetlerinde bulunmalıdırlar.

Tarımsal Üretici Birlikleri serbest rekabet koşullarının oluşumunda önemli bir unsurdur, ilgili yasa 06.02.2004 tarihinde çıksa da işlevsel hale gelememiştir.

Ürün İhtisas borsaları ürünün pazarlanmasında önemli bir işlev görecektir. Bu nedenle ihtisas borsaları geliştirilip, yaygınlaştırılmalıdır. Özellikle bir boşluğu dolduracaktır.

Dünya Piyasaları izlenerek değişken üretim patentleri oluşturulmalıdır.

İşlenmiş ürün pazarlamasına geçilerek ürünlerin katma değerlerinin artırılmasına çalışılmalıdır.

Sertifikalı ürün yaygınlaştırılmalı, iyi tarım uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır.

Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) çok daha işlevsel hale getirilmeli pazarlamada dengeleyici bir misyon yüklenmeli, ödemeleri peşin yapıp alım kapasitesini artırmalıdır ve bunun ötesinde piyasayı düzenleyici bir kurum statüsüne bürünmelidir.

Tarımsal araştırmacı ve üretici yüz yüze gelip, hizmet arz ve talebi, rekabet ortamına girebilecektir.

Toprak kaynaklarını inceleyen toprak, su ve insan kaynaklarını buluşturan bir organizasyon ve veri bankası kurulmalı

Katma Değer Vergisi (KDV) dahil, tarımla ilgisi olan bütün vergiler gözden geçirilmeli ve çiftçiye zararlı yönleri kaldırılmalıdır.

Özellikle tahılda ıslah faaliyetlerine önem verilmeli, tohum ve hibrit tohum üretimi ve ekimi teşvik edilmelidir.

Politikalar belirlenirken başta Üniversiteler olmak üzere sivil toplum örgütlerinin görüşü alınmalıdır.

Futures ve opsiyon piyasaları hızla oluşturulmalı ve bu sayede vadeli işlemlere giriş sağlanmalıdır.

Mevsimsel kötü şartlara ve doğal afetlere karşı etkili bir tarım sigortası geliştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- ALBAYRAK, M., GÜLÇUBUK, B., GÜNEŞ, E. 2004. Uluslararası Tarım Politikalarının Türkiye’de Tarımsal Üretim ve Pazarlama Sistemlerinde Meydana Getirdiği Değişimler, Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi.
- ANONİM, 2002 FAO, www.apps.fao.org.tr
- ANONİM, 2002 Başlıca Ekonomik Göstergeler DTM yayını 2002 Temmuz
- ANONİM, 2004a. AB Türkiye Temsilciliği (2004), AB Genişleme Sürecinde Türkiye <http://www.deltun.cec.ru.int>
- ANONİM, 2004b. Bundesministerium Kosten der Erwerterungdkks <http://www.bundesministerium.de.2004>
- ANONİM, 2004c Prof. Dr. Gülcan ERAKTAN, Türkiye’de Tarımın Teşvikinde DGD sistemi ve sonuçları
- ANONİM, 2004d 60 soru, 60 cevap, Türkiye Tarımı, Sorunları ve Çözüm Önerileri. İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, İstanbul, s.210-231
- ANONİM, 2004. Avrupa Birliğinin Tarım Politikası, İktisadi Kalkınma Vakfı yayınları, 15 Soruda 15 AB Politikası Serisi No: 2
- ANONİM, 2004. http://europa.eu.int/budget/furtherinfo/index_en.html.
- ANONİM, 2004. Bundesministerium Kosten der Erwerterung,
- ANONİM, 2004. <http://www.bundesministerium.de>.
- ANONİM, 2004. [http://www.europa.eu.int/comm/agriculture/agrista/2003/table en/index.html](http://www.europa.eu.int/comm/agriculture/agrista/2003/table_en/index.html).
- ANONİM, 2004. OECD, PSE-CSE database, <http://www.org.com>
- ANONİM, 2004. DTM, 1993-2003 verileri, www.dtm.gov.tr
- ANONİM, 2004. <http://europa.eu.int/com/eurostat>
- ANONİM, 2004. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2003 yılı Faaliyet Raporu www.tarim.gov.tr
- ANONİM, 2004. Ülkemizde Tarım Sektörünün Yeri, Önemi ve Teşvik Uygulamaları Hazine Müsteşarlığı yayınları No:30
- ANONİM, 2004. Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Katılım Sürecine İlişkin, 2004 yılı ilerleme raporu ve tavsiye metni, DPT yayını – 2004
- ANONİM, 2005a <http://www.fao.org>
- ANONİM, 2005b <http://www.pdfactory.com>

- ANONİM, 2005c <http://www.fao.org>
- ANONİM, 2005d <http://www.usda.gov.tr>
- ANONİM, 2005e (TÜİK)
- ANONİM, 2005. Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası, İKV yayını No: 2
- ANONİM, 2005. Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü
Yayını Hazine İstatistikleri 1980 – 2002
- ANONİM, 2005. [http://www.tmo.gov.tr/index.php?_plugin=](http://www.tmo.gov.tr/index.php?_plugin=SitePages01&_p=info&id=446)
SitePages01&_p=info&id=446 TMO Bülteni Tarih. 22.03.2006
- ANONİM, 2005. 30.05.2005 tarih, 2005/8871 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 1
Haziran 2005 tarihli 25832 sayılı Resmi Gazete.
- ANONİM, 2005. 30.5.2005 tarih, 2005/8872 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 1
Haziran 2005 tarihli 25832 sayılı Resmi Gazete
- ANONİM, 2005. AB üyesi ülkelerde ve aday ülkelerde ekonomik gelişmeler, DPT
Yayını -Şubat 2005
- ANONİM, 2006a Tarım Stratejisi, 2006-2010 Belgesi
- ANONİM, 2008a http://europa.eu.int/budget/furtherinfo/index_en.htm
- ANONİM, 2008b http://europa.eu.int/budget/furtherinfo/index_en.htm
- ANONİM, 2008c 2. Ulusal İktisat Kongresi, İzmir, 20-22 Şubat 2008
- ANONİM, 2009a www.tepav.epri.com.tr
- ANONİM, 2009b Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, www.tarim.gov.tr
- ANONİM, 2009c Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, www.tarim.gov.tr
- ANONİM, 2009d Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, www.tarim.gov.tr
- ANONİM, 2009e Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, www.tarim.gov.tr
- ANONİM, 2009f T.C. Ziraat Bankası A.Ş. www.ziraatbank.com.tr
- ANONİM, 2009g TÜİK ve Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, FAO
- ANONİM, 2009h <http://www.tmo.gov.tr>
- ANONİM, 2009ı AB Genel Sekreterliği
- ANONİM, 2009j Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, www.tarim.gov.tr
- ANONİM, 2010a <http://www.tmo.gov.tr>
- ASLAN, A. 2005. AB’de Ortak Tarım Politikasının Ürünler Üzerinden
Değerlendirilmesi
- BABADOĞAN, G., 2004. Organik Tarım Ürünleri Dış Pazar Araştırması İGEME

- yayımları, 1-29s.
- DURAN, M. 2002. Teşvik Politikaları ve Doğrudan Sermaye Yatırımları, Hazine Müsteşarlığı Yayın No: 33
- ERAKTAN, G., ABAY, C., MİRAN, B., OLHAN, E. 2004. Türkiye Tarımının Teşvikinde Doğrudan Gelir Desteği Sistemi ve Sonuçları, İTO yayımları, No: 2004/53
- ERAKTAN, S. 2004. Genişleme Sürecinin Avrupa Birliği Tarım ve Ortak Tarım Politikasına Etkileri, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 1-11s.
- FİSCHLER, F. 2004 (a) “EU Enlargemen: A Future for European Farmers” 9th Carrefour on Animal Production Gamblov 21 January.
- GÜNEŞ, N. T. 2005. Uluslararası Politikalar ve AB’ye Uyum Sürecinde Türkiye Tarımının Finansmanı, 211s.
- ORAL, N. 2002. Türkiye Tarımda AB’yle Rekabet Edebilir mi? Bin Haber Merkezi Yayınları
- SAYIN, C. 2003. Türkiye de Tarımsal Destekleme Politikaları. TOBB – Ankara
- SAYIN, C., AYHAN, T., 2004. Türkiye’de ve AB de izlenen Tarım Politikaları, Başlıca kısıtlılıklar, farklılıklar ve uyum önerileri, 142s.
- UZMAY, A., İŞIKLI, E. 2004. AB’nin Tarımsal Destekleme Politikasındaki Son Değişiklikler ve Bu Değişikliklerin Aday Ülkelere ve Türkiye’ye Etkileri. VI Tarım Ekonomisi Kongresi

ÖZGEÇMİŞ

1974 yılında Siverek'te doğdu. İlk, Orta ve Lise öğrenimini Siverek'te tamamladı. 1997 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi bölümünden mezun oldu. 1998 yılından bu yana T.C. Ziraat Bankası'nda görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

ÖZET

Tarım insanlık tarihinde en önemli iktisadi ve sosyal yapılardan biri olarak varlığını sürdürmüştür, günümüzde ve gelecekte de önemini kaybetmeyecek bir sektördür. Gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun tüm gelişmiş ülkeler tarıma önem vermiştir.

Tahıl üretimi tarım sektörünün en önemli alt sektörlerinden biridir. Artan nüfusun protein ihtiyacının önemli bir kısmı tahıllardan sağlanmaktadır ve besin zincirinin en önemli yapı taşlarından biri olan tahılsal gıdalar günümüzde de önemini korumaktadır.

Üyesi olmak için çaba sarf ettiğimiz AB bazı dönemler bütçesinin % 90'ını tarım sektörünün desteklenmesine ayırmıştır. Halihazırda birlik bütçesinin yarıya yakını tarımsal desteklemeye ayrılmaktadır. Birlik tahıl üretimine çok önemli destekler vermiş, 1950'ler öncesi net bir tahıl ithalatçısıyken, 1960'lar sonrasında tahıl ürünlerinde ihracatçı bir konuma geçmiştir. Bunun temel etmeni, bu alana yapılan yoğun destekleme ödemeleridir.

Türkiye'de dönemler itibarıyla tarım ve tahıl üreticisine çeşitli destek ve teşvikler verilmiş, bunun sonucunda istenen seviye de olmasa da bir üretim artışı ve verimlilik sağlanmıştır. Uluslararası kurallara ve birlik mevzuatına uyum zorunluluğu nedenleriyle desteklemelerde yeni bir reform süreci başlatılmıştır. Günümüzde bu destek Hububat Desteklemesi adı altında sürdürülmektedir.

Nihai amaç Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğinin sağlanmasıdır.

SUMMARY

Agriculture, has been one of the most economic and social issue of the humankind, and will never loose its importance. Whatever the level it has, all developed countries attached importance to agriculture.

Grain production is one of the most important sub-sectors of agriculture industry. Major part of the protein need of population which have increasing trend has been fulfill by grain. It has been known that the most important par of the nutrient chain is cereal nourishment and still keeps its importance.

EU, reserved its 90 per cent of budget expenses in order to subsidy agriculture industry. Now, almost half of the Union's budget is reserved for agriculture subsidy. Because of intensive subsidies, the Union became grain exporter after 1960s, while it was grain importer before 1950s.

During some periods, Turkey, also exercised some subsidy and intensive policies for grain producers. As a result of these programs, even if not satisfying, production and productivity rise has been examined.

New reform policy in Turkey has been acted due to due to international rules and Union regulations. Now days, these subsidy policy continue to call as "Grain Subsidizing".

Final aim for Turkey is to become a member of EU.